

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. Vácrikörut 23

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 írt —
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom:

Wahrmann Mór beszéde. — A pesti Chevra-Kadisa hete. — Hasonló fegyverekkel. — Viszás helyzet. Dr. Klein Mór, n.-becskereki főrabbitól. — Vallásoktatásunk. Irta: Dr. Schreiner Márton. — Hazai hírek. Külföldi hírek. — Hirdetések. — A mellékleten: Dr. Hirschler Ignác szerepe a magyar zsidóságban. Dr. Kohin Sámuel pesti rabbitól. — Belszár. (Költemény) Palágyi Lajostól. — Magyar zsidó családok. II. Irja: Dr. Lázár Béla.

Naptár:

Vasárnap (1891. december 20) **5652 Kiszlev** hó (30 napos) 19-ike. Hétfő 20-ika. (A legrövidebb nap) Kedd 21-ike. Szerda 22-ike. Csütörtök 23-ika. Péntek 24-ike. Este meggyújtják az első Chanukamécset Szombat 25-ikén. A nyolcz napig tartó **Chanuka** félünnepének első napja. Muszaf után bejelentik az ujholdat (mevorchin hachódes). Hetiszidra: **Vajésev**. Haftorah: Zachariás 2. fejezete.

Wahrmann Mór beszéde.

— A pesti Chevra-Kadisának f. hó 15-én tartott záróünnepélyén. —

Engedje tisztelt gyülekezet, hogy mindenekelőtt a hitközség nevében, melynek élén állani szerencsés vagyok, köszönetet mondjak a Chevra-Kadisa páratlan buzgalmu elnökének (éljen Reusz Károly!) kinek önzetlensége, fáradhatlansága, ügyszeretete, kipróbált bölcs vezetése mindnyájunkat lelkesít és azon vágyat kelti fel bennünk, hogy példáját kövessük. Az elnök urnak, és annak a jeles gárdának, mely őt körül veszi és a melynek odaadása, buzgalma párját ritkítja, köszönhetjük részben a fényes eredményeket, melyeket az éppen lezárt felvételek meghoztak. Fogadják azért uraim a hitközség őszinte köszönetét. A magam részéről engedjék meg, hogy köszönjem azt a meg nem érdemelt kitüntetést, melyben az igen tisztelt elnök urnak beszéde közben engemet részesíteni kegyesek voltak. (Lásd a következő tudósítást.) A nekem oly nagyon jóleső ragaszkodás okát egyedül abban találom, hogy mindig oda törekedtem, hogy polgári kötelességeimet összhangzásba hozzam a felekezetem iránti kötelességekkel. És higgyék el uraim, hogy másképpen nem is felelünk meg kötelességünknek. *Az nem igaz hazafi, ki felekezetéhez nem ragaszkodik, az nem jó polgár, ki felekezetét elbanya-*

golja. Lángoló honszeretetünk, kell, hogy karöltve járjon a felekezetünk iránti törbellen büszséggel, odaadással. És mert ezt a szellemet látom felszínre vergődni ezekben a 3 évről 3 évre ismétlődő felvételekben; és mert éppen a lezárt felvételeknél ezt a felfogást fényesebben látom diadalra emelkedni, mint bármely más alkalommal: azért ezek az eredmények kimondhatatlan érzéseket keltenek bennem. Érzéseket, melyek elűzik a felekezetünk és annak jövője iránt táplált pessimismust, melyek büszke örömmel töltik el a felekezetén egész szívével csüngő zsidót. Ezek a felvételek uraim, mindmegannyi *diadalai a zsidóságnak* és elnémitják azokat, kik hitetlenül kérdezik: »hát új életre kelhetnek-e e kiszáradt csontok!«

A mindennapi kenyerét arcza verejtékével kereső, földhöz tapadt szegény ember, ki küzdelmei miatt tán megfeledkezik felekezetéről, ha e felvételek bekövetkeznek, összeszedi filléreit, és idejárul, hogy dokumentálja a zsidósághoz való tartozását; a dúsgazdag, ki folytonos élvhajhászásban, anyagiságban, vagy más alantjáró földi vágyak következtében hanyagolta el felekezetét, melynek pedig oly sokféleképpen szolgálhatna, ha a felvételek bekövetkeznek, ott hagyja idegen isteneit, hogy idejöjjön, hogy

visszatérjen, hogy erős kapcsolatot teremtsen, mely őt a zsidósághoz csatolja, arra majd gyakrabban emlékeztesse; a tudós, az író, a művész ide jöttek uraim, hogy nevükkel, lángeszükkel, tehetségükkel új támaszt teremtsenek felekezetük számára, az elhanyagolt anyagot dicsőségükkel megörvendeztessék, felemeljék. Uraim, fel-emelő, a kebelt nemes büszkeséggel eltöltő érzések ezek és szeretnék érte köszönetet mondani minden egyes tagnak, kezét szorítani mindegyikkel, kik felekezetünk várához most új erős sánczot emeltek.

Van a műtörténelemnek egy szaka, melyben az izlés roppantul súlyodt, a fenséges iránti érzék mondhatni egészen elveszett. Abban a korszakban meglőrtént, hogy az emberek a legremekebb festményeket, mert azok felfogásuknak nem feleltek meg, egyszerűen átmázolták és rájuk az ő alantjáró izlésükhöz jobban illő képeket festettek. De ez a korszak eltűnt és vele a koros izlés is. Az emberek ismét megtanulták a különbséget a magasztos és a trágár közt és akkor előfordult egy-egy eset, hogy a remekművekre mázolt képek megrepedtek, felületük lepattant és az ittasult műértő szem elragadtatással tapasztalta, hogy az értéktelen mázolások alatt a művészet mily kincsei rejlenek. Uraim! Ezek a mi felvételeink képezik a véletlent, mely *lepattanja a divat mázát a zsidó szívről*. Sok, sok zsidó ilyenkor valóságos fölfedezést tesz, fölfedezi saját magát, az apák hitéért melegen verő zsidó szívét. Divat, utánzás, élvhajhászás hirtelen egész ürességükben, trágárságukban tűnnek fel előtte, érzi, hogy a mi után futott, nem az ő világa, és a hová tartozik, onnan eltávolodott. Ekkor idejön hozzánk, megújítja szövetségét zsidó voltával, a zsidó jólékonysággal és szeretettel, a zsidó hűséggel, hittel, odaadással, a zsidó szellemmel és felfogással, és mi a hozzánk megtérőt mindig lárt karekkal, és azzal a szívből eredő üdvözléssel fogadjuk: testvérünk vagy, testvérünk vagy!

Főképpen ezek az erkölcsi eredmények azok, melyek lelkünket örömmel töltik el, szent együletünket, azaz községünket — mert e kettő még csak nem is testvér, hanem egytestnek egymást kiegészítő része — igazán

nagygyá teszi és képessé arra, hogy, kivetkőztelve pusztán helyi jellegéből, *irányt jelöljön kifelé, példát szolgáltatasson a hazai, sőt a külföldi hitközségeknek*.

Tisztelt gyülekezet! Az impozans szám, melyben az eddig tőlünk és törekvéseinktől távolállók hozzánk csatlakoztak, azt hiszem kötelességévé teszi ezen testületnek, hogy ő meg *bizonyos irányban azok felé közeledjék*. Ne értsenek félre, uraim! Én a Chevra-Kadisa szent intézményén mitsem akarok változtatni. Szent talajban gyökeredzik és én, ments isten, hogy meg-ingassam akár gyökerét, akár törzsét, vagy legkisebb ágát. Tartsa meg a Chevra összes ősi szokásait, hódító képességének ezek képezik egyik kellékét. De másrészt, uraim, nem zárkozhatunk el, bizonyos, a kor vagy, — tán jobb, ha így fejezem ki magamat — az *égbajlat* sürgősen parancsolta ujitások elől, melyek a Chevrának sem lényegében, sem ténykedésében hajszálnyt sem változtatnak, de a melyekkel mégis tartozva tartozunk nemcsak környezetünknek, de magának a Chevra Kadisa érdekének is.

A Chevra Kadisa javát én éppugy hordom szivemen, mint a községét; mert a kettő egy és egymástól elválaszthatlan. Legszentebb törekvésemet fogja képezni, hogy odahassak, miszerint felekezetünk dicsőségére váljanak, és mert Önök, igen tisztelt uraim, hozzájárultak e testületek újabb megnagyobbodásához, fogadják ezért mégegyszer a hitközség őszinte, hálás köszönetét. (Hosszantartó éljenzés.)

*) Szólv információk szerint különösen két dolgot tartott szem előtt. A nyilvános tárgyalások a jövőben ne németül, hanem **magyarul** folyjanak. A felvételi díjakat meg állapítsák meg a felveendőnek akár adója, akár más kules szerint, de ne bízzák azt a jövőben is ugyszólván a véletlenre, a bizottsági tagok egyike, vagy másika jóakaratra. A kufárkodás, mit az erre vállalkozó bizottsági tag a felvételre jelentkezővel közvetlen a felvétel előtt véghez visz, bármily szent és magasztos célból történnék is, a legtöbb esetben a kandidatust elkedvetleníti és szemében csorbát ejt a Chevra tekintélyén. Meg aztán a mostani rendszernél akárhányszor megtörténik, hogy szegényebb emberre többet rónak, mint a mennyit elbir, míg sok gazdag olesóbban jut a tagsághoz, mint ahogy azt maga is elképzelte.

A pesti Chevra-Kadisa hete.

II.

A fönt közölt, ép oly nagyérdekű, mint mesteri beszéd után, melylyel a pesti izraelita hitközség nagyevű elnöke a f. hó 15-én este tartott záróünnepélyen a Chevra-Kadisa-nak éppen befejezett tagfelvételei eredményét méltatta; a czikkek után, melyek lapunknak két hét előtti és multheti számában ugyancsak e tárgygyal foglalkoztak, és melyek, mellesleg megjegyezve, nem csekély mértékben járultak hozzá, hogy a mostani felvételek oly minden számítást felülmúló fenyvesztatumokat mutathattak fel, — mi most tulajdonképpen tisztán a tudósító teendőire szorítkozhatnánk, midőn a felvételekre megegyeszer rátérünk, és a záróünnepélyről referálunk.

Meg is tesszük, de előbb el kell még valamit mondanunk is.

Várákosásunk, melynek előző számunkban kifejezést adtunk, teljesült. Az ezuttal a Chevra-Kadisa kötelékébe lépett új tagok száma meghaladja az ezeret (1004), míg a hitközségi tagok száma ugyancsak e felvételek alatt 517-tel szaporodott (a többi 487 a községnek már tagja volt, midőn a Chevra Kadisa felvételét magát.)

E szaporodásnak nagy jelentősége már abban is nyilvánul, hogy Wahrman Mór ennek folytán elérkezettnek látja az időt, melyben a pesti zsidó hitközség kivételre, tisztán helyi jellegéből, **irányt jelöljön kifelé.** Mi ezalatt nem értettünk mást, mint azt, hogy híres elnöke is a hitközséget immár elég nagyra és tekintélyes befolyással és intelligens erővel rendelkezőnek ismeri el arra nézve, hogy *országos actiót indítson csorba jogaink kiépítése érdekében*, hogy ő maga is azt hiszi, miszerint ilyen község után indulni fognak a többi községek is.

Ha Wahrman Mór erre a meggyőződésre jutott, ha a pesti hitközséget mely őt — és joggal — mindenben örömet követi, ily célra actióba viszi, a receptió, mely a jelenlegi ifjú magyar Izrael leghőbb vágyát képezi, már félig meg van nyerve.

*

Az ezer és négy új tag közt kik a Chevra-Kadisa kötelékébe léptek, tulajdonképpen — és ez a mostani felvételek egyik legörvendetesebb jelensége — az ifjabbak száma, és azok jelentékeny részét fiatal orvosok, ügyvédek, mérnökök, tudósok, írók, hivatalnokok képezik, úgy hogy a község és a Chevra is az intelligencia hatalmas summájával is gyarapodott, mi föltötte becses valami és mindkét intézményre, de különösen az előbbire nézve nagy fontossága. A legeslegfiatalabbak persze csak a Chevrának lettek tagjai, a község még nem reflektált rájuk. Ezek a fiatal urak nagy kivételt is képeznek. Mindenki ugyanis, ki a

Chevrának akar tagja lenni, kell, hogy előbb tagjává lett legyen a községnek, míg ők tagjai lettek a Chevrának és csak később talán — a »barmiczvah« után lesznek majd kis »balbatimok«-ká. Akkor persze ők már egyedül eljárhatnak felvételeik ügyében, most a Chevrához még a nevelő urak, sőt többek, (ne féljete, kis legények, nem árulom el kivoltokat) csak — a dadának, de *sdrax* dadának ám, kíséretében jöhetnek el. Egy fővárosi neves ügyvéd 4 enniavaló szöszeke fiát vétette fel a Chevrába. Egyenként roppant méltósággal léptek az elnök elé, ki aztán a kényelem kedvéért az asztalra emeltette őket, hogy beszélhessen aranyos fejeikkel. Igaztalan volna, ha nem konstatálnám, hogy a három nagyobbik örömet tette le a papájuk által markukba nyomott aranyokat a Chevra asztalára, csak a legkisebb nem akart megválni az »ajan tajeajot«-tól és a papa bankjeggyel pótolta a sárga körmőcziéket. Egy nagy reskedőnek beszédes szemü, bátor fellépésű 7 éves unokája visszakért az odanyújtott százashól, mert nagyapa azt mondta, hogy ő csak 4-szer »chaje zehuvim«-ot fizet, az pedig csak 72 forint. A felvett apró emberek — számuk éppenséggel nem csekély — persze fizető tagjai lesznek a Chevrának, akár csak a nagyok.

Nem mindennapi jelenet volt az sem, midőn egy nagy könyvkereskedés fiatal főnöke, kinek díjait 90 forintban (5-ször chaje zehuvim) állapították meg, kezen kijelentette, hogy ő nem engedi magát taksálni és — letett 200 frtot.

*

A bizottság, mint lapunk multheti számában közöltük, a tiszteleti tagok felvételével kezdte meg működését, és lezárta egy tisztes aggastyán ingyenes felvételével. Tiszteletbeli és ingyenes felvétel (a tiszteletből felvett tagot természetesen díjak nélkül veszik fel, de az illető rendesen önként ajánl fel kisebb-nagyobb összeget, ami elesik az ingyenes felvételeknél, hol az illetőnek csak becsületességére és teljes szegénységére vannak tekintettel) még 75 történt a felvételek ideje alatt, mi eléggé jellemzi a tendenciát. *A gazdagról venni, a szegénynek adni* ez a jelszó; és hála a jótékonyság és áldozatkészség szellemének, mely a zsidóságban uralkodik, a gazdagok és tehetősek sem kerülnek a Chevra-Kadisa felvételi csarnokát.

A felvételi bizottság, élén páratlan elnökével fényesen felelt meg feladatának és amit nem egészen 8 és fél nap alatt végzett, valóban nagy és fárasztó munka volt. Ezernégy embert fogadni, mindegyikét külön-külön tárgyalni, informálni és minden egyesnek ügyét, ajánlatát megbeszélni, mérlegelni: oly feladat, melynek teljesítése valóban nagy becsületére válik a bizottság tagjainak, különösen *permanens* tagjainak és első sorban az ősz elnöknek, ki valóságos csodáit produkálta a kitartásnak és munkaképesség-

nek és törhetlenül állotta meg helyét, mikor nálánál fiatalabb erők már kidőltek.

*

A diszteremben, melynek megkapó berendezését lapunk multheti számában leírtuk, kedden este 6 órakor a hitközség és a Chevra-Kadisa előljárósága és a termet teljesen megtöltötte a közönség előtt. Reusz Károly elnök a felvételeket befejezettnek nyilvánította és oly szavakban, melyekből kiértett, hogy szívből jönnek, köszönetet mondott a nagy munka részeseinek. A felvételek eredménye — szólt meghatottsággal — fáradozásunk legszebb jutalma. Adja Isten, hogy az ujonnan felvett tagok közül nálunknál odaadóbb, buzgóbb és áldozatrakészebb vezetők és közkatonák kerüljenek ki, hogy a Chevra-Kadisa feladatainak jobban feleljenek meg mint mi, (a közönség Reusz Károlyt és az egész előljáróságot éljenzi) és adja Isten, hogy a kik legjobb tudásunkkal szolgáljuk e szent intézmény ügyét, lássuk ennek felvirágozását, elődeink által alig álmodott emelkedését. Adja Isten, hogy a kitünő férfiú, ki mellettem ül, kin a magyar zsidóság szeme csüng, ki disze, büszkesége e hitközségnek és Chevrának (a közönség feláll helyéről és szünni nem akarva éljenzi *Wahrman* Mór, kit e váratlan ováció láthatóan meglepett és ki helyéről felállva az éljenző közönség előtt fejét mélyen meghajtja) megvalósítva láthassa az ideálokat, miket felekezetünk magának alkotott mindnyájunk öröme, dicsőségére.

Az ünnepi beszéd következet ezután, melyet *Pollák* L. rabbi tartott, és melyben, kiindulva a Predikátor e verséből: »Nemzedék megy. nemzedék jó, de a föld örökké áll,« a Chevra-Kadisa az áldott talajhoz hasonlította, mely a rajta élőket táplálja és ha meghaltak, keblébe fogadja. Szólt, több midrásbeli helyet igen szellemesen alkalmazva, több bibliai verset talpraesetten magyarázva, a hamisítatlan zsidó szeretetről és jótékonyaságról. Beszédét azzal az óhajtsal végezte, vajha eljönne mihamarabb az idő, melyben az emberek egy nagy »szent egyletté« válnának, egymásiránt csak szeretetet gyakorolnának és minden közeledőnek azt hirdetnék, mit itt mondanak a felvett tagnak: »ochinu ato, ochinu ato!« (Testvérünk vagy, testvérünk vagy).

Wahrman Mór beszédét más helyen adjuk.

Dr. *Mezei* Ferencz titkár ismerteteti és szembeállítja a jelenlegi elnök vezetés alatt tartott hat felvételt és rámutat a simpathiákra, melyeket a Chevrának meghódítania kellett, hogy a mostani eredményt elérje. 1876-ban felvételtett 477 új tag, 1879-ben 491, 1882-ben 649, 1885-ben 714, 1888-ban 839 és 1891-ben 1004. A mostani bevételek pusztán díjakban 34,221 frtot hoztak a Chevrának, adományokkal együtt 37,836 frtot. (Az ugyanez idő alatt a községbe belépett 517

tag bekebelezési díjakban 10,907 frtot fizetett). — Dr. *Mezei* beszéde végén ajánlja, hogy a jövőben tán *fel kellene hagyni* a nyilvános adományokkal a Chevra-Kadisa alkalmazottjai javára, miket ösödöktől fogva az új tagoktól elfogadnak. — Az alkalmazottak végtére elég jól vannak fizetve, s a számukra való nyilvános adományozás nem felel meg többé a Chevra tekintélyének.

A legközelebbi felvételek 1894 deczember hónapjában fognak megtörténni.

Sz. M.

Hasonló fegyverekkel.

A németországi bukások igen nagy örömet szereztek a németországi czéczó-sajtónak. Fenéig vájkál az utóbbi hetek eseményeiben. Két nagy berlini czég bukásából, melyeknek tulajdonosai zsidók voltak, fegyvert kovácsolt az egész zsidóság ellen, s egyes esetekre hivatkozva, nagyban hirdette *csindli* axiomái megdönthetlenségét.

Ez a körülmény a zsidó felekezeti sajtót arra indította, hogy adatokkal adatokat állítson szembe, de nem azzal a czélzattal, mely a népboldogítás papirlovagjait vezérli. A zsidó felekezeti sajtó nem akarja a széthuzást szítani és még kevésbbé törekszik arra, hogy a társadalomalkotó elemeit szétválassza. Ha mindazonáltal azon fegyverekhez nyúl, melyek az antisemitizmus erősségét képezik, teszi ezt jogos önvédelemből, pusztán annak bizonyítására, hogy bizonyos hibák nem a zsidó felekezet privilegiumai, s az egyes eseteket éppen olyan kevésbé lehet rá nézve általánosítani, mint akármelyik más felekezetre nézve.

A berlini »Jüd. Presse« szerint *csak 1891-ben* a következő nagyobb sikkasztásokat és bukásokat követtek el nem zsidó bűnösök:

Arendt a berlini Györgyközség rendantja 161 000 márka hivatalos pénzt sikkasztott el. — Bardsley philadelphiai városi pénztárnokot 500,000 dollár elsikkasztása miatt 5 évi fegyházra ítélték. — Becker ny. őrnagy hobersbergi (O. m. Krossen közelében) polgármester, a város pénztárát 36.000 márkával megkárosítván, öngyilkossá lett. — Charamelit, a turini »Banca del industria e commercio« igazgatóját, hamis bukás miatt 12 évi börtönre ítélték. — Conrad radegasti polgármester hivatalos pénzek elkezélése és közokiratok hamisítása miatt strychninrel elmérgezte magát. — Deibele, a bécsi Lobmayer-fele udvari üvegkereskedés könyvelője 150,000 frtot sikkasztott. — Dott hessen-gundesbergi városi takarékpénztári ellenőr 42,000 márkát kezelt el. — Ducroc parisai közjegyző öt millió reá bizott pénznek elsikkasztása után megszökött. — Eichler Károlyt a hamburgi angol német banknál elkövetett 150,000 márkás csalásért 7 évi fegyházra ítélték. — Franz Benno, a drezdai gápmosó gépgyár igazgatója 95.000 márkát sikkasztott. — Fischer Ottót, a meiseni hitelegylet pénztárnokát 300,000 márka elsikkasztásáért f. év november 1-én elfogták. — Fleischmann, a gráci népi hitelbank igazgatója 70,000 forintot kezelt el. — Frolow tábor-

szernagyot pénzhány miatt kilökték az orosz hadseregéből és Szibériába deportálták. — Dr. Garcke, dersheimi (halberstadti kerület) lelkész 10,000 márkát kezelt el az egyházi pénztárból. — Gisetti, tíflii törzskari főnökét hivatalos pénzek hiánya miatt megfosztották rangjától és Jenisseiskbe száműzték. — Lasai Heidebrand báróra bukásért 3 évi börtönbüntetést róttak. — Nemes Horn C. Insterburgban hamis bukásért 1 évi börtönben marasztaltatott. — Jährgig C. G. obersohleni kereskedőt adócsalásért 4 évi börtönre és 49000 frt pénzbírságra ítélték. — Jaubertet, a párisi »Credit Lionnays« czégvezetőjét sikkasztásért 5 évi fegyházra ítélték. — Jouanno, a moszkvai francia kiállítás vállalkozója öt millió elsikkasztása után megszökött. — Kegler Alfons Farkas bárót alsó Langerauban hamis bukásért 5 évi fegyházra és 6 évi hivatalvesztésre ítélték. — Kiszlajakow ezredest és Köppen alezredest, az orosz hadsereg tisztjeit sikkasztás miatt lefokozták és Szibériába száműzték. — Kluge C. L. berlini kereskedő 800,000 márkás csődöt mondott. — Knoch Henrik hirschbergi (Saale) kereskedő az ottani keresk. és hitelbankot három és fél millió márkával károsította meg. — Knüppel osteni bankárt 400,000 márka elsikkasztásáért elfogták. — König, az »eppendorfi ipar-társaság«-nál elkövetett két és fél millió márkás csalás, és Kond Robert, M. m. frankfurti kávékereskedő 300,000 márka elsikkasztása után megszöktek. — A Lang Honus bécsi czég hét millió forint passívával csődöt mondott. — Mace Viktor Párisban, akinek a pápa arczképét és áldását küldte meg, csak huszonnégymillió frankot csalt ki: Mary Rayraud képviselő ellenben beérte kerek négy millió frankkal. — Manteuffel Job gróf csődj. ismeretes. — Mayer Gottlieb, a német birodalmi bank neissei fiokjának előljáróját többszörös sikkasztásért és okirathamisításért 11 évi fegyházra és hivatalvesztésre ítélték. — A charlottenburgi Maass Ede czég és a hildesheimi Mayer Emil H. csődjei elég nagy port vertek föl. — Menottit, a turini »banca del industria e commercio« igazgatóját hamis bukásért 7 évi börtönre ítélték. — Molzio stagnitteni lovagot hamis börzejatekért a berlini börze letartóztatta. — Müller, zittai gombgyárost adócsalásért 100,000 frt pénzbírságra ítélték. — Padior Venzel a prágai mezőgazdasági hitelbank likvidatora a főpénztárnoknak 500,000 frt kárt okozó hamisításban való részessége miatt meglötte magát.

Pfannenschmied, a M. m. frankfurti Flinsch-féle papirgyárnak czégvezetője 100,000 márka elsikkasztása után megugrott. — Dr. Plaschke Eisenach m. mihlai lelkészt egyházi pénzek elsikkasztása folytán letartóztatták. — Rebentisch, az »eppendorfi ipartársaság« igazgatója két és fél millió márkával szökött meg. — Scazziga Tessin, Kanton volt állampénztárosa, aki 700 millióra játszott a börzén, másfél millió frankot elsikkasztott. (Jó katolikus létére megfogadta, hogy a remélt nagy nyereségből 1 %-ot a locarno Madoana del Sasso kápolna védszentjének áldoz.) — A newyork városi pénztáros 1,700 000 dollárt emelt el az idegenbe; a kingstoni Ulster-County állambank beli kollegája beérte 460,000 dollárral is. — Schnelke Károlyt, a hamburgi »villamos készülékeket gyártó társulat« igazgatóját jelentékeny sikkasztások miatt kőrözik. — Skopnik A.-t Insterburgban hamis csőd miatt két évi fegyházra, Specthe gerai szőnyeggyárost az odaváló bank pénzével folytatott börzejáték miatt 5 havi, Stein boroszlói kir. kertfelügyelőt sikkasztásért

3 havi, Stojalowsky kulikovi prépostot könnyelmű csőd és sikkasztás miatt másfél évi börtönre ítélték.

De ebbe a csoportba tartozik Stöckernek, a hírhedt »fölmentett« udvari káplánnak testi lelki barátja, Stutzer lelkész Goslarban, aki 500,000 márka elemelése után megszökött. — Uhlig borstendorfi játékgyárost 133 váltó hamisításáért, ami 100,000 márkának felelt meg, 5 ¼ évi börtönre és Vögel, volt laubani pénztárost sikkasztásért 6 évi fegyházra ítélték. — Wiedemann János bankhivatalnokot negyedfél évi börtönre és 5 évi hivatalvesztésre ítélték sikkasztás miatt. — Wilmer siegeni takarékpénztári ellenőr 480,000 márkát csuszatott félre. — Wolters eilbecki (Hamburg m.) főtanító 300,000 márka reá bízott pénzt használt el a saját czéljaira. — Ziegler, a müncheni Eberl-Faber-serfőző czég igazgatója 900,000 márkával illant el hivatalából.

Egy lélekzetre bizony elég ebből a fajtából ennyi, hanem hát ez az összeállítás korántsem tart számot a teljességre. Mi magunk sem adtuk a »Jüd-Pr.« valamennyi adatát, pedig kollegánk azt jegyzi meg, hogy kívánatra szolgálhatna folytatással.

De nemcsak ezen a téren akadémizálnak most a németországi antiszemiták, hanem egy zsidónak közérkölciségellenes büntetéből, melyet a bíróság nem is tartott büntetendőnek, országos kérdést csináltak s ez alkalomból per longum et latum beszélnek gyűléseken és ujságokban »zsidó erkölcstelenség-ről« és a keresztény világnak zsidók útján történő demoralizációjáról.

Erre is talpraesett választ ad a »Jüd-Pr.« és mindenekeelőtt a következő bűnügyi statisztikával szolgál:

Erkölcési bűnök miatt 1882—1889. között (korábbi és későbbi statisztikai kimutatást még nem állítottak össze) megbüntettek még pedig:

	keresztényt	zsidót	
bigamia miatt	441	2	(az arányos 5 ½ helyett)
vérbűn	257	5	(» » 32 — »)
házasságtörés miatt	36	2	(» » 4 — »)
fajtalanság	2726	16	(» » 34 — »)
erőszak	22460	265	(» » 280 — »)
erkölcstelenség	1136	12	(» » 14 — »)
illetlen cselekedetek és fajtalan iratok terjesztése m.	12046	179	(» » 150 — »)
bizonyos természeti élvezetek elősegítése miatt	13381	200	(» » 167 — »)

A két utóbbi adat kivételével, melyek világszerte a legenyhébb beszámítás alá esnek, ez a statisztikai kimutatás ugyancsak meghazudtolja a zsidó erkölcsökben gázolókat. Egyébiránt, hogy az erkölcstelenség nem a ráfogás szerint való kizárólagos »zsidó bűn«, annak bizonyítására az idézett lap a folyó évről a következő »keresztény erkölcs« elleni bünteteket sorolja fel, melyeknek elkövetői keresztények:

Eben, volt slagenthini földbirtokost a W.-m.-landsbergi tart. törvényszék erkölcési büntetl miatt 3 évi fegyházra ítélte. — Harder, veiszenseei lelkész-

nek viselt dolgait a németországi lapok olvasója ismeri. — Henrich Fülöp pfalz-frankenthali siketnémaintézeti tanítót a reábizott növendékeken elkövetett erkölcstelenségei miatt 2 ¼ évi börtönre és Jauch hildesheimi tanítót hasonló büntetés miatt 7 évi fegyházra ítélték. — Kadner Ernőt, a frankenthali siketnémaintézet igazgató-tanítóját 12 és fél évi fegyházra ítélték, mert a német bir. törvény I. 174. §-ába ütköző cselekményt éveken át gyakorolta növendékein. Liebensock Ferencz hechingeni esperes erkölcsi büntetés miatt megszökött. — Radtkey rosovi (Regenvaldeker.) tanítót 54 rendbeli erkölcsi vétségért 5 évi fegyházra ítélték. — Scholz Alajos drieseni tanítót 16, 7—16 év közti tanítványán elkövetett büntetetei miatt 6 évi fegyházzal és hivatalvesztéssel büntették. — Utthoff blothói (Westfalia) főtanítóra ugyanezen büntetést 3 évi fegyházra rótták. — Egy szász freibergeri nevelőintézet igazgatója erkölcsi büntetetei miatt állását veszítette, és a büntetés elől megszökött. Planenban egy ottani polgári iskolai tanítót több rendbeli súlyos erkölcsi vétség miatt 4 évi fegyházra és 6 évi hivatalvesztésre ítélték. — Egy nürnbergi szt.-péter-áldozárt, aki istentisztelet alatt a sekrestyében erőszakot tett egy 11 éves leányon, másfél évi fegyházzal sújtottak.

E sötét adatok felsorolása nem kellemes munka, és egy bizonyos irányzatot kivéve, szokatlan is. Épületes volta azonban meg nem tagadható. Nem a párhuzam miatt, mely a zsidóság és a többi felekezet között vonatván, annak az örökösen nyakgatott »faj«-nak előnyére üt ki, hanem egyesegyedül azért, mert azt mutatja, hogy az emberiség nem tökéletes; a hibák és bűnök nem a hithez, az istenfélelem e megnyilatkozásának külső formájához, vannak kötve, hanem ott gyökereznek az első vétkező emberpár ivadékaiknak természeti hajlamaiban, egyéniségében.

Viszás helyzet.

Mennyire sinyli meg a felekezeti élet a bureaucratismus és rendeltetáraknak szakadatlanul buzogó áldásait, tanuságul erre hadd szolgáljon a következő érdekes eset:

E sorok írója saját, valamint helybeli hitközség-nél alkalmazott főkántornak gymnasiumotlátogató fia számára a nmélt. m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter urnak 1890 évi október hó 29-én 47880 sz. a kibocsátott rendelete alapján fölmentést kért a szombat és ünnepnapokon való irás és rajzolás alól. A kérvény a fentidézett rendeletben felsorolt kellékekkel fölszerelve, a nagybecskereki főgymnasium igazgatóságának közvetítésével utját vette a szegedi tankerület főigazgatóságához, a honnan — »döntő köreink« épülésére — a következő »elintézésel« jutott vissza szerencsésen a szombati írástól és rajzolástól fázó kezekbe: »A rabbi fia felmentetik, azonban a kán-

tor fia köteles szombaton és ünnepnapokon is írni és rajzolni.« Bár mi e salamoni ítélet előtt illő tisztelettel, melyet a legbensőbb hálaérzet csak növel — meghajlunk, mégis kénytelenek vagyunk bevallani, hogy korlátolt alattvalói eszünkkel, melyet a Bach korszakban valóban nem állított olyan Thurandot-féle próbák elé a rendeleti ötletszerűség és a betűszentségére esküvő túlbuzgóság — nem vagyunk képesek ezen »elintézés« okszerűségét felfogni.

Eltekintve attól, hogy, a »század vége«-nek nyelvezetén szólván, »a zsidó mégis csak zsidó marad,« még ha kántor fia is, kérdjük, honnan vették a tankerületi főigazgatóság bölcsei azt az inspiratiót, hogy az elutasított kántor fia nem a rabbi pályára való előkészülés czéljából idegenkedik-e a vallástörvényeknek rendeletileg ráparancsolt áthágásától? Mert fel nem tehető, hogy a rabbi fia pusztán szép szemeiért lett fölmentve, hanem kétségkívül e fölmentvény alapján a fentemlített miniszteri rendelet 1 pontjában kifejezést nyert azon sejtélem szolgálhatott, hogy a rabbi fiából — mérget lehet rá venni! —: megint csak rabbi lesz, a míg a kántor fia szemeiből, csak az atyakántor ri ki, s addig föl nem menthető, míg a rabbiság Kainbélyegét nem sütteti a homlokára, vagy másképp be nem bizonyul, hogy a fölmentvényt kérelmezőből csakugyan valaha rabbi lesz. Már pedig e sorok írója, a ki pedig a fölmentvény kedvezményében részesülni szerencsés, nem állhat jót érte, ha vajjon a szombatot szentül megtartó fiának tudomnymustjából nem szűrődik-e ki idők multán a budapesti vízvezeték-mű főfelügyelői állás utáni aspirátó, valaminthogy arról sem merne kezeskedni, hogy az elutasított s lelkiismeretnyomásnak engedni kényszerült kántorfia az indusi kasztrendszer béklyóiba beilleszkedik-e, megmaradván minduntalan apja-fiának, de annyi kétségtelen, hogy a 47.880 sz. a. miniszteri rendeletnek a szegedi kir. tankerület főigazgatósága részéről nyert értelmezése a kántort és egyéb községi hivatalnokot egy alternativa elé helyezi, mely rájuk, vagy gymnasiumot látogató fiukra végzetessé válhatik. Mert nem minden hitközség nézi ám jó szemmel, ha Seliach Cibburjának a fia a szombatot és ünnepnapot megszentelteleníti. S napjaink pártképződési mániája mellett nem tartozik a lehetetlenségek közé, hogy a »jámborok csoportja« odakiált majd az előimádkozói emelvényhez: »Aut! aut!« Vagy nem ír a fiad szombaton! vagy te mégis — kántálni.

Segít e majd a miniszteri rendelet a sarokba szorított hitközségi hivatalnokon? Azért ceterum censeo sal. sal.

Nagybecskereken, 1891. deczemberhó 15.

Dr. Klein Mór,
főrabbi.

Vallásoktatásunk.

— Két czikk. —

Mély sajnálattal vettem tudomást a támadásokról, a melyeket a »Magyar Zsidó Szemle« legutóbb megjelent száma a pesti izr. hitközség új tanterve ellen intézett, mert ezen vallásoktatásunk rendezésére irányuló fontos lépést diskreditálhatják. E támadások oly föltételek alapján történtek, a melyek a zsidóság tudományának legelémbibb igazságaival ellenkeznek, úgy, hogy czáfolatra nem is volna szükség, s ha mégis foglalkozunk velük, úgy azt azért tesszük, hogy az alaptalan állítások és célzatos valótlanságok, a melyeket a M. Zs. Sz. támadó cikke tartalmaz, a jóhiszemű érdeklődő közönséget félre ne vezessék.

Miután a szóban forgó tanterv egy részét e sorok írója készítette, a mit nem tettem volna, hogy ha annak alapelvével előre meg nem ismerkedtem és egyet nem értettem volna: azért szükségesnek tartom, hogy mindenekelőtt azon ellenvetésekkel foglalkozzam, a melyeket ezen alapelv ellen hoztak fel.

Vallásoktatásunk alapelve tantervünk szerint, hogy a »művelt zsidó köztudatnak meg kell felelnie.« A vallásos köztudatot a vallásos gondolatok és érzések teszik, a melyek egy felekezet lelkében éltek és élnek. A művelt vallásos köztudatot pedig nem az, amit a »műveltek« vallásos dolgokban hisznek, mert ezen műveltek gondolkodása gyakran, nálunk talán a legtöbb esetben felekezetük vallásos gondolkodásától és életétől teljesen elidegenedett, hanem a vallásos gondolkodásnak és életnek azon alakulása, a mely a természet- és történeti tudományok igazságainak befolyása alatt létrejön. A művelt zsidó köztudatban tehát nem minden magát »műveltnek valló zsidó« vallásos nézeteit kell érteni, hanem a *zsidó objektív vallásos szellemnek azon alakulását, a melyet a jelenkori tudomány befolyása létrehoz.* Ezt megmutatni a theologusok feladata, a kik egyedül vannak hivatva, a zsidóság multjának vallásos eredményeit tudományos alapon a jelenkor számára összefoglalni. Csak ez a művelt zsidó köztudat tekinthető tisztának is, mert hiszen a vallásos tanok tisztulása a műveltség legfőbb tényezői, a tudomány és az erkölcsiség haladásának befolyása alatt történik. Ezen értelemben szólnak a jelenkor vallásbölcsesei és a szabadelvű protestans dogmatikusok »művelt vallásos köztudat«-a s így dr. Vajda ur ellenvetése, hogy a nem helyes a műveltek közudatának adni meg az egyedüli jogosultságot, csak azt bizonyítja, hogy a vallásfilozófia terminológiájában nem járás, de nem azt, hogy elvünk helytelen.

A valóságban alapelvünket támogatja és helyesnek bizonyítja a zsidóság legnagyobb gondolkodóinak példája, valamint a nevelés tudománya. Mert a »művelt zsidó köztudat«-nak volt szószólója Szaadja gaón, a ki azért írta meg vallásbölcseészeti munkáját, hogy

»a kételkedés tengeréből« megmentse kortársait, ennek volt a szószólója Maimuni, a ki a »Tévelygők Utmutató«-ját nem azok számára írta, a kik a zsidó vallásos dokumentumokon kívül a tudásnak más forrásaival sohasem ismerkedtek meg, a kik sohasem kételkedtek, hanem azok számára, a kiket koruk tudománya s vallásuk tanainak és törvényeinek helytelen felfogása téves utakra vezettek. Az ő vallásos nézetei nem valók a naiv hívőknek, hanem azoknak, a kik koruk műveltségével ismerkedve, a naiv hit mellett meg nem maradhattak. Már mostan azt bizonyítja-e ifjuságunk vallásos élete, a mely a középiskolát elhagyja, hogy naiv hitét megőrizte, hogy oly szentül hisz minden héber betűnek, mint jámbor hitsorsosaink, a kiknek szemében a Zóhár tekintélyét kétségbevonni is bűn? Nem természetes-e, hogy követnünk kell nagy gondolkodóink példáját és vezetőt adni a jelenkor tévelygői mellé, vallásos felfogást, a mely a zsidóság történetének ismeretén alapul és jogosultságát ennek segítségével bizonyítja?

Különben az említett alapelv nem is új. A neveléstudomány nagy súlyt fektet rá.*)

Vajda a művelt zsidó köztudat ellen való háborújában szóról szóra a következőket mondja: »A mi vallásunk igazságai már sokszor állottak ellentétben az egyes korok pozitív tudatával s tudományos igazságával, sőt »emberi ideáljával s nemzeti törekvéseivel«, de túlélték azokat mind, a mint túl fogják élni a mi korunk számtalan igazságait.« Valóban tiltakoznom kell a zsidó vallásos igazságoknak ilyenén rágalmozása ellen, a melyet csak a legnagyobb járatlanság követhet el. A zsidó vallásos igazság ellentétben állott a tudománynyal? Ilyet állíthat »művelt« theologus? Ha egyéb nem, úgy ez az egy állítás bizonyíthatja dr. Vajda urnak laikus voltát, meg azt, hogy a zavaros vallási tudatnak nemcsak feltalálója, hanem képviselője is. Ellentétben állott a zsidóság a tudományos igazsággal a középkorban az önmagukkal meghasonlott lelkek nézete szerint, de ez nem a zsinagóga gondolkodóinak s nagy tanítóinak véleménye. Még egy 17. századbéli német rabbi, Jáir Chájim Bacharach is úgy nyilatkozik, hogy nem az a hit, a mi az észszel ellenkezik. Ámbár ugyanezen férfiú nem volt barátja a vallásbölcseészeti kutatásnak, a mely nem is volt kortársainak való, mégis ösztönszerűen érezte az igazságot, a melyért a zsinagóga bölcsei az iszlám országokban küzdöttek, hogy a zsidóság tanai természetüknél fogva örökkévalók, a tudomány minden haladása mellett megállják helyüket, a képzetek ellenben, a melyek ellentétben állottak s állanak a tudománynyal, nem is

*) K. Ziller, Allgemeine Pädagogik 2. kiad. 246. s. köv. II.

Ugyanaz, Materialien zur speziellen Pädagogik 3. kiad. 140. s. köv. II.

Rahitzsch, der Unterricht in der Volksschule.

vallásos igazságok s nincsenek is hivatva arra, hogy túléljék a tudományos igazságokat, s ellentétben állott a zsidóságban a tudományos igazsággal az anthropomorfizmus, a melyet Maimuni kisépért a zsidóságból, ellentétben állott bizonyos csudákban való hit, a mely ragaszkodott az illető bibliai elbeszélésekben mindenhez, csak nem a vallásos és erkölcsi igazsághoz, a mely az elbeszélést megteremtette. A szentírás a kinyilatkoztatásról néha úgy szól, hogy az Isten úgy beszél az emberhez, mint az egyik ember a másikhoz. A bibliai korszakban a kinyilatkoztatás eszméjét másképpen nem is foghatták volna fel. Maimuni nézete szerint ez a felfogás ellentétben álló a tudományos igazsággal, az ő felfogásával az Istenről, ezért többek között azt mondja, hogy a szentírás szavai »hogy Mózes látta az Isten képét« úgy értendő, hogy megismerte az Isten lényét. Ellentétben állott a tudománynyal az »amuletírók örültsége« — (שועין בותבי הקמיעות) — ezek a Maimuni szavai, — a kik azt hiszik, hogy a pergamenre írt isten- és angyalnevekkel mindenféle csudás dolgokat lehet művelni, ellentétben áll ma is az a zsidóság, a mely között az említettem mithikus képzetek még ma is élnek és ellentétben áll a tudományos igazsággal az a zsidó theologia, a mely a *non theologizando* neveztetik theologiának, mely a zsidóságot éhen hagyja elveszni, a mely elvonja tőle a levegőt, értem a szellemet, a mely az összehasonlító vallástudományból és a vallásbölcseletről árad feléje, a mely meglepődéssel nézi, hogy a művelt zsidók vallásos felfogása sokkal alacsonyabb színvonalon áll ma, mint állott Maimuni idejében: ezek állanak ellentétben a tudománynyal, de nem a zsidó vallásos igazságok. Ezekkel szemben nagyon sovány vizsgálást tartalmaznak Vajda ur szavai, hogy a vallásos igazságok, túl fogják élni korunk tudatának számtalan igazságait, mert mi nem örülünk annak oly nagyon, hogy azon dolgok, a mik valaha a zsidóságban a tudományos igazsággal ellentétben állottak, még ma is élnek, mint pl. a kabbalisztikus cselekedetben való hit, vagy a babonák egynémelyike, a melyek már Sabbáth toszeftájában megtiltattak. »Művelt vallásos köztudat« és »harmonikus zsidó vallásos világnézet« egyáltalában nem »frázisok«, a melyek fölött az abonyi rabbi ur an úgy könnyedén pálczát törhetni feljogosítva lenne.

(Egy másik cikk következik.)

Dr. Schreiner Márton.

Hazai hírek.

— *Mozgalom a zsidó vallás receptiója érdekében.* Hogy a »végtelen kérdés«, melyet dr. Vázsonyi Vilmos lapunk multibeli remek vezércikkében tárgyalt, mennyire érett, tanuskodik róla azon tény, hogy megoldása érdekében a fővárosban erős mozgalom van keletlődőben. Több fia-

tal ügyvéd és író a lefolyt héten két ízben is értekezletet tartott és a képviselőházhoz intézendő emlékiratot dolgozott ki, melyre, mint az illetők joggal reménylik, legalább 50,000 aláírást szerzhethetnek, és melyben kifejlik, mennyire ideje már hogy a törvényhozás az 1867-ben hozott emancipációt teljessé tegye, hogy a zsidókra kimondott egyenjogusítást kiterjessze a zsidó vallásra is, mely még mindig a »tűrte« bélyegét hordja magán. A küszöbön álló képviselőválasztást a zsidó választóknak szent kötelessége arra használni fel, hogy a jelölteknek ígéretét vegyék arra nézve, hogy a receptió mellett fognak állást foglalni. Pillanatil sem kétkedünk, hogy azok, kiket a magyar zsidóság vezérei szókolt tekinteni, a mozgalmat magukévá fogják tenni. A hangulat, az időpont olyan, hogy a kérdés elodázása megbocsájthatlan hiba volna. A mozgalom az országgyűlési pártokban támogatásra talál, és hogy a zsidó pártok is egyetértenek a receptió szükségességét illetőleg, abban kétkedni senkinek sem szabad, ki a zsidó pártokat sérteni nem akarja. A mozgalom nagyon rövid idő múlva, nyilvános jelleget fog ölteni és a vidéki hitközségeket, melyektől igen sok függ, csallakozásra fogja felszólítani.

— **Uj maecenás.** Garai Károly a Garai és Magaziner fővárosi czég belfagya a nemzeti színházhoz 1500 frtot juttatott vigjáték pályadíjúl, a népszínháznak pedig népszínmű pályázatra 500 frtos díjat bocsájtott rendelkezésére.

— **A magyar zsidóságról** minapi felolvasásában érdekes adatokat közölt dr. Keleti Károly, az orsz. statistikai hivatal főnöke E szerint az irni és olvasni tudók között első helyen állanak a zsidó felekezetbeliek úgy férfiak, mint a nők. A zsidók közül irni és olvasni tudott hat éves koron felül 70.55% férfi és 59.71% nő; a római katolikusoknál az arány: 55.48% és 43%; a görög katolikusoknál 16.65% és 9.28%, a görög keletieknél 16.41% és 11.69%, evangélikusoknál 69.38% és 60.26%, reformátusoknál 63.11% és 53.58% unitáriusoknál 56.66% és 39.79%. — Az ország zsidó lakosságának száma 706 838 lélek, közülük 102.000 lakik a fővárosban, tehát több, mint hetedrész az egész ország zsidóságának.

— **Gyászünnepele dr. Hirschler Ignác emlékére.** A pesti izr. nagyközség f. hó 15-én d. e. 11 órakor a dohány-utczai templomban gyászünnepelet rendezett generatorának emlékére. Az egészen feketébe borult, teljesen kivilágított templomban jelen voltak a kormány, a főrendi és képviselőház az egyetem és akadémia képviselői, az orvosegyesület küldött. ségileg, a hitközség és Chevra előjárósága, a rabbiszeminárium tanári kara, a hitközségi hivatalnoki kar testületileg, a pesti izr. nőegylet, a budai, óbudai és

ujpesti hitközségek és Chevra Kadisák, továbbá más egyetek szintén küldöttségileg vettek részt. Alkalmi beszédet dr. Kohn Sámuel tartott, mely a pesti hitközség magyar rabbijának egyik legremekesebb terméke. Belső becsénél és általános érdekű voltánál fogva lapunk más helyén egész terjedelmében adjuk. Lazarus Adolf főkátor pedig az ünnepélyen úgy a magyar halotti imát, mint a zsoltár és az „El molé rachamim” kezdetű imát, az egész közönséget mélyen megkapó módon adta elő.

— **Rabbibeiktatás Érsekújvárott.** Dr. Richter Zs. községi rabbit, kit olvasóink lapunkból is ismernek, mint annak idején jelentettük, az érsekújvári cong. hitközség rabbijává választotta meg. A napokban lefolyt beiktatás egész ünnepélylyé nőtte ki magát. 16 tagú küldöttség ment eléje Galanthára, hol dr. Teller Dávid ügyvéd csinos beszéddel üdvözölte, melynek során kifejtette a község kívánalmait s hangsúlyozta, hogy a vallásos életnek hazafias szellemben való ápolását várják lelkipásztortól. Az érkezőket az érsekújvári indóháznál az odasereglett hívek várták, kiknek nevében a főrabbit dr. Adler Mór a hitközség elnöke fogadta lendületes szavakkal. A menet ezután hosszú kocsisorban megindult a zsinagóga felé, mely csakhamar zsufolásig megtelt hallgatósággal. A bevonuló főrabbit a szózáttal fogadták. A beköszöntő beszéd magyar volt, mely úgy alakjánál mint tartalmas voltánál fogva minden várakozást fölül mult. Este az új főrabbi tiszteletére a Bittó-féle vendéglőben tea-estélyt rendeztek.

— **A keszthelyi rabbiról.** Kohn Salamonról, kinek elhunytát előző számunkban jelentettük, a következőket írják nekünk: Kohn Salamon 31 éven át élt nemes hivatásának a keszthelyi rabbiszéken. Ez idő alatt mindvégig teljes odaadás al és ritka buzgalommal vezette és szolgálta hitközsége ügyeit. Kitűnő volt a szószéken s nem egyszer szólalt meg a felekezeti sajtóban a zsidóság haladása és közművelődése mellett. Az ősi vallás alapjaira és hagyományaira helyezkedve, törvényeit összhangzásba igyekezett hozni a jelennel, ami neki annál inkább sikerült, mert nagy jártassága volt a talmud s vallási irodalmunk más terein Megdicsőült lelkipásztora iránt érzett tiszteletének a község akkor adta legszebb tanujelét, midőn ez 6 évvel ezelőtt hivataloskodásának negyedszázados jubileumát ünnepelte. De megbecsülte mindvégig s módot nyújtott neki arra, hogy sorvadó betegségében kímélhesse és ápolhassa lankadó erőit. Temetése, mely f. hó 13-ikán ment végbe, újabb tanujele volt a község nagy veszteségének. A gyászszertartást a mincha imával kezdték a zsinagógában, ahova gyászénekekkel az előjáróság kíséretében elszállították a megboldogult hült tetemeit. A feketével bevont templomban dr. Neumann Ede nagykanizsai főrabbi tartotta az alkalmi beszédet, mely könyekig meghatotta a híveket és a szintén jelen volt városi, állami és katonai előkelőségeket. A temetőben dr. Klein József, a marczali kerület főrabbija mondott megkapó bucsuztatót. A

temetés rendezése körül kifejtett fáradozásaikért tudósi tónk kiemelni Mandl Pál elnököt, Prager Sámuel Chevra-főgonódnokot és Prager Tódort a fiatalság rendezőjét. — Az énekkarokat Löwinger József főkátor sok precizitással vezette.

— **Új megyebizottsági tag.** Vác város közönsége — mint nekünk írják — egy leköszönés folytán üresedésbe jött helyre, f. hó 12-ikén Reiser Béla ügyvédet választotta meg megyebizottsági taggá. Reiser, ki tizenöt évvel ezelőtt telepedett meg Vácra, eddig is jelentékeny részt vett a közügyekben. Mint városi képviselőtestületi tag állandóan több bizottságban hol mint elnök, hol mint egyszerű tag működött a legnagyobb buzgalommal. Talpra állította a váci ipar és keresk. hitelintézetet, megteremtője a nemrég létesült váci hengermalom részvénytársaságnak. Reiser ezenfelül évek óta elnöke a váci kerület függetlenségi és 48-as pártjának, s most, hogy a választások küszöbén állunk, mint e párt jelöltjeét, nevét komolyan emlegetik, amire bizony, püspöki városról lévén szó, nagyon rá kellett szolgálnia.

— **Még egy Haynau-féle proklamációt** küldtek be hozzánk, melylyel a bresciai hiena a kecskeméti zsidókat tisztelte meg. A szabadságharc hőseit támogató zsidók itt is megkapják a maguk dicsőségükre való titulussukat »gyalázatos és törvényellenes» (schändliches und gesetzwidriges) magatartásukért. A tributum itt is hatalmas summára rug. — Haynauknak 12000 köpönyeg, 7000 nadrág, 25000 különféle lábbeli, 45.000 alsó ruha, sok más felszerelés és 200 ágyulő kellett volna. A kecskeméti hitközség Fischmann rabbit és Schweizer Salamont bizta meg, hogy a királynál a hadisarcz elengedését eszközöljék ki, de audienciát nem kaptak, hanem helyettük Haynau nemsokára megkapta az — utlevelet.

— **A műcsarnokból.** Ő felsége a király megvette Skuteczky Dömének »A modern Páris» cz. képét.

— **Mária Therézia életrajzát,** melyet dr. Marczali Henrik irt, a »történelmi társulat elnöke gróf Szécsen Antal megküldte Mária Valeria, Izabella és Margit főhercegnőknek.

— **Eljegyzés.** Dr. Klein Mór óbudai főrabbi, lapunk tudós dolgozótársának szeretetreméltó leányát Bellát eljegyezte Langer Lipót fővárosi építész.

— **Szegény gyermekek öröme.** Az óbudai izr. hitközség f. hó 17-én 65 iskolás gyermeket: 44 fiút és 21 leányt látott el teli ruhánneművel, még pedig egészségügyi okokból, a szokásos ünnepélyességek nélkül. — S.-A.-Újhelyről írják nekünk, hogy az ottani izr. iskolás gyermekeket segélyező egyesület f. hó 13-án ötvenöt szegény tanulót látott el meleg téli ruhával. A stqu. hitközség iskolaépületében lefolyt ünnepélyt dr. Reichard Salamon, egyleti útkár és Reichard Lajos, pénztáros rendezték, esinos alkalmi beszédeket pedig dr. Nagy Ármin elnök és Weisz Kálmán főrabbi tartottak.

— **A főváros iparhatósági bizalmi férfiai** közé következő hitrokonaikat választották be: A II. kerületben: Schwartz Adolfot és Beck Adolfot. A III. kerületben Baron Adolfot, és Freund Jakabot rendes Holländer L.-t pedig póttaggá. A IV. kerületben Kramer B.-t, Rosenbaum Isván és Wodianer Fülöpöt rendes, továbbá Grünfeld Ármint póttaggá. Az V. kerületben Brachfeld Zsigmondot, Brody Sándort, Brust Dávidot, Dessauer Miksát, Deutsch Adolfot, Fanta Károlyt, Fon Dezsőt, Freidmann Ignácot, Fürst Jakabot, Kramer Miksát, Kurzweil Jánost, Mautner Adolfot és Schwarz Gynlát rendes, Deutschländer Pált és Löbl Károlyt pedig póttaggá. A VI. kerületben Frankl Gottliebét, Glasner Miksát, Rosenthal H.-t, Rust Józsefet, Baader Mihályt, Böhm Józsefet, Deutsch Sándort és Wollák Samut rendes, Kunosy Vilmos és Dirnfeld Arnoldot pedig póttaggá. A VII. kerületben Grün Márkust, Krausz Adolfot, Mann Józsefet, Preszburger Vilmost, Roth Ernőt, Robicsék S. B.-t, Weil Adolfot, Wollner Jánost és Zimmermann Bernátot rendes, továbbá Bineter Józsefet, Lissauer Henriket és Schächter Zsigmondot póttaggá. A VIII. kerületben Farkas Ignácot és Glück Frigyeszt rendes, továbbá Fried Zsigmondot póttaggá. A X. kerületben Blankenberg Lipótot és Freund Györgyöt rendes, Goldfinger Ambrust és Spitzer Jakabot pedig póttaggá.

— **A trencsényi zsidók főispánjuk előtt.** Trencsénmegye új főispánja, gróf Zichy József előtt, mint nekünk írják, a trencsényi hitközség dr. Diamant Mór főrabbi és a 13. községi kerület előjárósága dr. Donath Mór által fejeztette ki üdvözlését. A főispán válaszában hangsúlyozta, hogy ő mint a XIX század odatai gyermeke, a vallások egymás iránt való tiszteletét nemcsak a papíron, hanem az életben is minden erejével érvényesíteni igyekszik.

— **A pesti izr. fiárvaház** aminap közgyűlést tartott, melyen dr. Kohn Sámuel elnöksége alatt a tisztviselői karnak megadták a felmentvényt és az alapszabályok 4 §-át odamódosították, hogy az eddigi közgyűlések tárgyait héttagn, élethossziglanra választott bizottság intézze. — E bizottságba beválasztották Deutsch Sámuelet, dr. Goldziher Ignácot, b. Goldberger Bertholdot, Galizenstein Józsefet, dr. Kohn Sámuelet, Löwy Mórt és Pollák Mórt. Ugyanezen alkalommal dr. Kaufmann Dávid tanárt, Neuschloss Emilt és Fleisel Sámuelet tiszteleti taggá választották.

— **Halálozások.** Cs. B a r o n y i Benedek börténácsost súlyos vesztesség érte nejének f. hó 14-ikén történt hirtelen elhunytá folytán. A megboldogult, ki 49 éves kora ért el, a főváros társadalmának egyik, jótékonyága és szeretetreméltó volta miatt ismert alakja volt. Temetése a főváros sok kitűnőségének és a nagy gyászoló családnak részvéte mellett folyt le. A ravatalnál dr. Kohn Sámuel megkapó gyászbeszédet tartott. — Szombathelyről dr. S c h w a r z Sámuel ügyvéd megyebizottsági tag és az ottani iskolaszék elnökének halálát jelentik. A megboldogult, ki 46 évig élt, azelőtt a fővárosban

folytatta ügyvédi gyakorlatát. Új otthonában szerzett tisztelői mellett, fővárosi barátai is gyászolják elhunytát.

— **Főigazgatói látogatás izr. hittani órán.** Dr. Kunz Elek, a nagyvárad tankerület főigazgatója — mint nekünk írják — az aradi főgymnasium és főreáliskolai látogatása alkalmával megjelent Krausz Jónás hittanár vallásóráján is. A főigazgató az előadás és feleletek meghallgatása után meglepedésének adott kifejezését és valláserkölcösös magaviseletre és az islentisztelet szorgalmas látogatására buzdította a növendékeket. — E jelenséget annál nagyobb örömmel konstatáljuk, mert a főigazgató urak nem igen szokták az zsidó hittani órákat meglátogatni.

— **»Paedagogiai Aphorismák»** czimen dr. Hoffmann Mór n.-kanizsai tanár tollából jövő év márcziusában 12-14 ives kötet jelenik meg, mely a nevelés és oktatás köréből vett gondolatokat fog tartalmazni. A kötetre, mely Lederer Ábrahámnak lesz ajánlva, jövő január 15-ig lehet előfizetni a szerzőnél Nagy-Kanizsán, 1 frt 50 krajczárjával.

— **Új rendelő intézetek.** A miniszter megengedte, hogy dr. Bruck Miksa a Lipótköruton ingyen gyermekrendelő intézetet nyithasson. Dr. Basch Ernő a II. kerület területén szintén díjtalanul rendelő intézetre kapott engedélyt.

— **A czeplédi templomépítés ügyéhez.** Régi igazság, hogy a csunya tett, ha szólni engedik, bizonyára csak csunyát szülhet. A botrány is, mely a múlt hó 15-én a czeplédi zsinagógában egy új templom építése ügyében tartott rendkívüli közgyűlés alkalmával lejátszódott és amelyről lapunk 47 ik számában »Szép czélu, de botrányos befolyásu gyűlés« czim alatt referáltunk, mert méhét el nem zárták, azóta folyton szül, természetesen szintén csak botrányokat, apróbbakat, nagyobbakat, csunyábbakat, kevésbé rutakat, de mindmegannyi szülőanyjukra vallókat. Czepléden ugyanis, mint igaz sajnálattal értesülünk, a szerencsétlen ügyet tárgyaló ugynevezett röpirat röpirat után jelenik meg, telve személyeskedéssel, szidalmakkal, mi a dolgot csak elmérgesítik, az eddig nyugodt községi életet alapostul felkavarják. A megtámadott községi vezetés — további botrányokat kikerülendő — nézetük szerint leghelyesebben cselekszik ugyan, ha a gyalázkodó iratokról tudomást nem vesz, ez azonban egészen az ő dolga, nekünk ebbe semmi beleszólásunk. Mi itt csak azt akarjuk konstatálni, hogy a czeplédi hitközség titkársága az említett röpiratok szerzőjének éppoly készséggel szolgáltatja ki ama közgyűlés lefolyásáról felvett és csupa tiszteletreméltó férfiak által (l. lapunk 49-ik számát) aláírt és hitelesített jegyzőkönyvet, mint minékünk. Már pedig annak a jegyzőkönyvnek adatai *feltűnően összevágának* annak a tudósításnak szövegével, mely azon urat anynyira dühbe hozta, és amelyért lapunk tudósítóját méltatlanabbnál méltatlanabb sértésekkel elhalmozni helyesnek, lovagiasnak találta. Tisztelt tudósítónkat ezek a támadások, alaptalan voltuknál fogva, természetesen legkevésbé sem érinthetik.

Külföldi hírek.

— **Ő felsége ajándéka.** A bécsi lengyel-zsidó templomot néhány évvel ezelőtt jelzálog terhei miatt elkótyavetyélték. Két évvel ezelőtt azonban egy ismeretlen jötevő 25.000 frtos alapítványt rendelt az osztrák metropolisban emelendő ezen új lengyel-zsidó templom számára. Ez összeg azonban koránt sem lévén elegendő az építés költségeire, a hiányt nyeremény sorsjegy-kölcsön útján szerzik be. Az ezüst és arany nyereménytárgyak gyűjtése most van folyamatban. S ez valóban szép auspiciumok mellett indult meg, mert a főnyereményt, mely egy XVI. Lajos korabeli stílusban készült igen értékes ezüst kávékészletből áll, maga ő felsége ajándékozta.

— **Dánia főrabbiája.** Dr. Wolf Abrahám Sándor, ki csak az imént ünnepelte erőben egészségben 70 éves doktori jubileumát, e hó elején elhunyt Kopenhágában. Neve 60 évnél tovább szerepelt a század legjobb rabbijai, hitszónokai és zsidó tudósai között. Vallásbölcséleti, biblia-magyarázó, szónoki, vallásitanítási és egyéb művei széles körben lettek méltánylásra. Darmstadtban született, talmudtanulmányait Würzburgban végezte és 1821-ben bölcsészeti-tudori oklevelet nyert a gieszeni egyetemen, mely főt említett doktori jubileumán fölíratilag üdvözölte. 1824-ben gieszen-tartományi rabbivá választották, de 4 év múlva már Kopenhágába került mint Dánia főrabbiája, mely állásában halála órájáig megmaradt. Tudománya és istenfélleme, párosulva okos világnézetével, lényének gyöngédsége és szeretetreméltó volta általános becsülést és odaadó szeretetet szerzett számára hívei körében, de mint tanár azonkívül is ismert és tekintélyes személyiség volt. Munkaerejével és szervező képességével sikerült neki az állása elfoglalásakor még megosztva volt és az általános műveltségre nem sokat hajtó kopenhágai községet egységes, kitűnően szervezett és úgy anyagilag, mint szellemileg fejlett vallásközösségé átalakítani. Az általános becsülés, melynek életében örvendett, eklatáns jelekben nyilvánult meg f. hó 6-iki temetésén is. A zsidók és nem-zsidókból álló óriási gyászoló közönség jóval a temetés órája előtt elfoglalta az új temető nagy csarnokát. A királyt kamarai titkára Rözenstand titk. államtanácsos képviselte, a kormányt Goos közoktatásiügyi miniszter. Mindkét jelenvolt magas államtisztviselő kijelentette, (a közoktatásiügyi miniszter dr. Simonsenhez intézett levélben) hogy megjelenésükkel nemcsak az elhunyt emlékéért kívánták megfizetni, hanem a község iránt érzett rokonszenvének is kifejezést óhajtottak adni. Részt vettek továbbá a végisztességen Hausen működő főelnök, polgármester, dr. van Mihren és dr. Brandes tanárok, a hitközségi képviselőtestület és előjáróság, a zsidó iskolák s valamennyi vallásos és jótékony intézmény vezetői, vi-

déki hitközségi küldöttségek stb. A pompa nélküli fekete posztóval leterített koporsó, melyen a megboldogult érdemrendjei voltak láthatók, katafalkon állott. A gyászszertartásokat Simon főkantor végezte és a beszédet dr. Simonsen rabbi mondotta, aki az előző szombat-on este is mesteri beszédben méltatta a zsinagógában az elhunyt életét. A gyászszertartást az »El mole rachamin« énekkel fejezték be, melyet az elhunyt szerzett. Ezután elindult a nagytömegű gyászmenet a kocsik végtelen sorával a régi temető felé, ahol dr. Wolffot annak rendje és módja szerint örök nyugalomra tették.

— **Az argentiniai kolonizációról** újabb adatok fekszenek előttünk. Egy Buenos-Ayresben a múlt hó végén kelt levélben a következőket olvassuk: Néhány nappal ezelőtt a kormány a congressus elé törvényjavaslatot terjesztett, melynél fogva Hirsch bárónak Chaco és Misiones területéből 200 font sterlingjével 1300 leguányi föld lenne rendelkezésére bocsátandó (egy legua 25 □ kilométer). A vevő kiválaszthatja a földet és fokozatosan tetszése szerint való mennyiségben veheti igénybe. A fölmérést és parcellázást a kormány a saját költségén eszközölteti és a tulajdonjogot is díjtalanul nyilvankönyvezi. Hirsch bárónak a földeket gyarmatosításra kell felhasználnia és 10 éven belül, a gyarmatosoknak eladandó kisebb telkeken kívül, azokat harmadik személynek el nem idegenítheti. A szerződés aláírásakor a vevőnek 270.000 font sterlinget kell a kormánynak Londonra szóló 3 hónap múltán esedékes váltókban átadnia. A vevőnek a földek kiválasztására 4 évi haláridő engedélyeztetik, s a kormány azon lefizetett vételár után, melynek ellenében a megfelelő földmennyiség még igénybe nem vétetett, felévenként a tőkéhez esatolandó s utólagosan beszámítandó 5 % kamatot fizet. A négy év letelével a kormánynak szabadságában áll vagy újabb haladékat adni a választásra, vagy pedig kiegyenlíti az igénybe nem vett föld értékének és a kamatoknak megfelelő összegekből álló számlát. A kormány a szerződésnek egy másik pontjában arra az esetre, ha Chacóban, vagy Misionesben harmadik személynek földet szándékoznék eladni, 60 napra elővételi jogot biztosít Hirsch bárónak. Az első 10 évben a vevő minden a gyarmatosításra szükséges anyag tekintetében, a vasutépítésekre vonatkozólag fennálló intézkedések értelmében, melyek ezen idő alatt meg nem változtathatók, vámentességet élvez. A bevándorlókat a kormány a kikötőhelyekről a saját költségén köteles a gyarmatokra szállítani és ezenfelül telekadó mentességet biztosít. A 18 évesnél idősebb gyarmatosokat a kormány csak azon rendőri gárdába sorozhatja be, melynek kizárólagos célja az indiánusok és rablók támadásai ellen való védelem lesz; a főszerelések és élelmezés a kormányt terheli. A hatóságokkal való hivatalos érintkezésben a vevőt a fenn-

álló bélyegilletékek nem terhelik és minden ellenkező intézkedés hatálytalan. A javaslat második czikke csak annyit mond, hogy az ezen földek eladásából befolyó összegek a congresszus által jóváhagyott rendkívüli szükségletek fedezésére, természetesen minden valószínűség szerint a nagyon nélkülözhetlen pánczélos hajók költségeire, fordítandók. — A javaslatnak tervbe vett rendelkezéseit az argentiniai sjtó nem nagy örömmel fogadja, sőt egyenesen megtámadja, ami törvényynyé válását is igen kétségessé teszi.

— **Zuckermann B.** a horoszloi rabbiszeminárium jeles tanára, mint nekünk táviratilag jelentik, f. 17-én délelőtt jobblétre szenderült.

— **Kitüntetés** De Bonfilii Treves bárót az olasz király saját inieziatívájából a *Coronna d'Italia* rend kommandörjévé nevezte ki.

— **Kevés a ruha.** Hamburgban már hosszabb idő óta olyan bizottság is működik az orosz zsidók érdekében, mely a rászoruló menekülőket a szükséges ruhanemükkel látja el. A bizottságot mindez ideig támogatták, s támogatják ma is, a szükségletek azonban annyira felszaporodtak, hogy az igényeket kielégíteni lehetetlen. A bizottság ezért az emberbarátokhoz fordul s czimére (Hamburg, Catharinenstrasse Bekleidungs-Comitee für russische Juden) ruhaneműket kér küldeni.

— **Ritka ünnepet** ült dr. *Cohn* egészségügyi tanácsos Elbingben. A jubiláns még 1830-ban telepedett le Elbingben s itt az 1831-iki kolerajárvány idejében tanúsított humanizmusa folytán oly nagy becsülésre tett szert, hogy a 26 éves orvost még 1831 decz. 13-án diszpolgárrá választották. A 86 éves agg, ki e szerint 60 éve diszpolgár, élete folyamán számos kitüntetésben részesült. Tulajdonosa a vörös sas-rend III. oszt. jelvényének, tiszteletbeli orvostudorja a königsbergi egyetemnek stb.

— **Istentiszteletek nők számára.** A londoni »United Synagogue« előjárósága rabbijának bejegyzésével külön istentiszteletet honosított meg a nők számára. Az újítás jellegével bíró istentisztelet kéthetenként és szombat délutánonként a zsidó munkásegylet társalgójában rendezik. Héber enekkel kezdik, angol imákkal és szentírás tanításokkal folytatják és énekkel zárják be.

— **Zsidó orvos ünneplése — Oroszországban.** A 19-ik czári vadászrezend tisztkara, mint Pétervárról írják — dr. *Finkelstein* Sándor orvos államtanácsos tiszteletére, ki ezen ezrednél 21 évig szolgált, az ezredtől való megválása alkalmából búcsünnepélyt rendezett. A fényes estélyen, melyen az ezredes is jelen volt, az ünnepeltnek értékes és szép ajándékokat nyújtottak át, amire a zsidó orvosnak Oroszországban csakugyan rá kellett szolgálnia.

— **Románia orosz nyomdokon.** A román kormány nemesak, hogy elzárja az orosz zsidók elől

határait, hanem még az ott lakó zsidókon is követi kegyetlen mintaképe eljárását. Egy minapi jelentés szzrint világos nappal letartóztatták a plojesti rabbit azon ürügy alatt, hogy orosz alattvaló. A rabbi börtönben várja illetőségének megállapítását.

— **Folyik a munka.** Belső Oroszország azon városaiból, hol a kormány jóváhagyása mellett zsidó községek ez ideig nem alakulhattak, most a netszőket kezdik kiutasítgatni. Ily község sok lévén, az ottlakásra jogosított első osztályu jámborabb zsidó kereskedők stb. kénytelenek ez okból vagy a várost elhagyni, vagy a huseledelről lemondani.

— **Három bőr egy rókáról.** Az oroszországi zsidó kivándorlás tudvalevőleg nem most vette kezdetét, a jelenben csak arányai növekedtek mérhetlenné. E rég óta napi renden lévő kivándorlások folytán a sorozás alá kerülők névsorából a zsidó hadkötelesek épugy törlendők lettek volna, mint ez a keresztény kivándorlottakkal tényleg történik. Hanem a vezető tanács, zsidókról lévén szó, másként gondolkozik és ukázt bocsájtott ki, kimondván, hogy az eltűnt orosz zsidó hadkötelezettek a véradót leróni kötelesek. Mivel azonban most kézre nem kerithetők, helyük más zsidó ujonczokkal töltendő be és az eltűnt hadkötelezettek hozzátartozói 300 rubel pénzbírságban marasztalandók. Oroszországban a zsidó katonák száma statisztikai adatok szerint jelenleg is aránylag nagyobb, mint a keresztényeké, és midőn e mellett még a kivándorolt hadkötelezettek helyeit más zsidó ujonczokkal töltik be, de még pénzbírságot is szednek, bizony három bőrt húznak egy rókáról.

— **»Miért kell az antiszemitizmust leküzdeni?»** e czimen Pestalozzi ny. őrnagy a marburgi nemzeti szabadelvű pártban felolvasást tartott. A felolvasó csaknem két órát igénylő előadása során rokon-szenvesen utalt a károokra, melyek az antiszemita agitációkból fakadván, a nép szellemi és erkölcsi világát érik. Pompásan jellemezte az egyes antiszemita izgatók jellemét és elveiket valláserkölcsei szempontból elítélte. Utána dr. *Winter* marburgi levéltáros szólt és gyakorlati példákban tüntette fel az előtte szóló fejtegetéseit. Végül arra buzdított, hogy miként az antiszemitizmust gátló egylet, hazafias kötelességüknek tekintsék a hallgatók, a széthuzás szellemének leküzdését és az értelem számára csöndes munkával szerezzék vissza a szenvedélyek fölött való fölényt. — *Paasche* lelkész, a gyűlés elnöke csatlakozott az előtte szólók álláspontjához és azon reményének adott kifejezést, hogy a fejtegetések folytán minden pártszínezetbeli ember egyesülni fog az antiszemitizmus leküzdésében.

— **XIII. Leo pápa és a vérvád.** A Rómána megjelenő »Osservatore Romano« mostanában egy alkalommal olyanformán nyilatkozott, mintha hinne valamit a zsidókra kent förtelmes vérvádból. A jámbor újságra ennek folytán ráolvasták a hivatalos »Moniteur de Rome«-ból XIII. Leo pápának *Jacobi* cardinális által közzétett ezen nyilatkozatát: »A zsidók husvétjának

közeledtével a szent konzistorium nevében közzé tesszük: Miután mi a talmud tartalmát és a zsidó válástörvényeket alaposan ismerjük, ennél fogva előttünk világos, hogy a vád, mely a zsidókat avval gyanúsítja, hogy husvét ünnepén keresztényvért használnak, hamis és hazugság; a zsidóra nézve tilalmas mindenféle vér, a barom vére, az állatoké és a madaraké — és még mennyivel inkább az embervér!»

— **Consistorium és hitközség.** Brumath elzászi városban a megürült rabbiállomásra hárman: dr. Weil, Dreifusz és Meyer pályáztak. A konzistorium ugyanazon napra, nov. 1-ére meghívta a 3 rabbit próbaszónoklaira, »hogy Brumath községével szemben jóindulatának és becsülésének teljes tanujelét adja.« Így szól t. i. a konzistorium értesítése. A próbaszónoklatok megtartása után következő napon szavaztak a rabbiválasztás fölött és ez alkalommal dr. Weil absolut többséget kapott. A választás fölött azonban nov. 26-ikán a konzistorium is szavazott, — 4 szóval 2 ellenében elhatározta, hogy a *község választottját* elejti és Dreyfusz mellett nyilatkozik. De a község nem akarta magára erőszakoltatni engedni a konzistorium jelöltjét; újra leszavazott és dr. Weilt még több szóval választotta rabbijává. Együttal tudomására hozta a miniszteriumnak a történeteket. Az érdekes eset kimenetelét természetesen nagy érdeklődéssel várják.

— **Az Egyesült Államok elnöke** Harrison, egy washingtoni tudósítás szerint a szövetségtanácsban állítólag kijelentette, hogy az orosz kormányval közölte afeletti komoly aggodalmait, melyeket a zsidók ellen irányuló oroszországi tulszigoru intézkedések okoznak.

— **»A század gyalázata«** (Die Schmach des Jahrhunderts) czimen jövő január 1-vel új élezcslap indul meg Berlinben. A félhavonként megjelenő lap az antiszemitizmus ellen a satira fegyverével akar küzdeni. Szerkesztője *Schneidt* Károly, a »Spottvogel« kiadója.

Pályázat.

A szombathelyi congressusi izr. hitközség a megürült **rabbi és hitszónoki állásra** ezenel pályázatot hirdet.

Pályázótól megkivántatik, hogy teljesen vegzett rabbi s hogy a budapesti izraelita országos rabbiképző intézetben nyert végelbocsátási, illetőleg rabbiképesítő bizonyítványnak birtokában legyen.

Javadalmazás: a megállapított szokásos járulékokon kívül évi **1400** frt fizetés, természetbeni lakás és **300** frt hitoktatás utáni jövedelem.

A megválasztott rabbi tartozik a rabbi és hitszónoki funkciókat magyar és német nyelven végezni, az anyakönyvet vezetni és az összes tanintézetekben a hitoktatást teljesíteni.

Pályázók felkéretnek, hogy **összes** tanulmányaikat s netáni eddigi működésüket, valamint családi állapotukat igazoló bizonyítványokkal felszerelt kérvényeiket alulírt hitközség elnökségéhez bezárólag 1892. évi február hó végéig annál is inkább beküldeni sziveskedjenek, minthogy később érkező kérvények nem fognak tekintetbe vétetni.

Szombathely, 1891. évi november hó 25-én.

Dr. Goldsmith Vilmos,
hitközségi elnök.

בשר בורקא בשר

rislingit és karbunarit

ajánl

BRETTMÓR Balázsfalva (Erdély)
melyekre nézve a legmelegebb
ajánlásu és a legmegbízhatóbb
הכשרים-ot állítottak ki a kolozsvári
és hosszuaszoói orth. rabbik.
A borok le vannak pecsételve és
az utóbb nevezett rabbi ur fel-
ügyelete alatt állanak.

Magyar-Francia

Biztosító Részvény-Társaság BUDAPESTEN.

Kezesség tőke: 6,666.847 forint o. é.

Elnök: **Nagyméltóságú BENICZKY FERENCZ** ur,
Pestmegye főispánja stb.

Igazgató: **FERENCHICH VILMOS.**

Biztosít:

Tűzkárok ellen ingatlanokat és ingóságokat.
Jégkár ellen: mindennemű mezei terményeket.
Életbiztosítás. Halálesetre vagy életbeni elérté-
setére, tőkét, járadékot, nyugdíjat, nyeresé-
nyrészesítéssel kisorsolás után. — *Egyetlen hazai társaság, mely tíz krajczár betti díjszítés mellett életbiztosítá-
sokat eszközöl. Kevésbé vagyonos egyénekre nézve legked-
vezőbb módja az áldásos életbiztosításnak.*

Baleset-biztosítás. Egyénenként vagy csoport-
onként halál, munkaképtelenség, vagy ideiglenes kereset-
képtelenség esetére,

A „ZION” jótékonyági egyesület előjáróságától.

A már teljes 41 év óta lelkiismeretes működése által általánosan elismert egyesület 2 forintnyi beiratási díj fizetése mellett nem-, vallás és állásbeli tekintet nélkül új tagokat vesz fel. Az egyesület tagjainak és ezek jogosított hozzátartozóinak megbetegedés esetére ingyenes orvosi gyógykezelést és gyógyszereket, valamint pénzbeli segélyezést nyújt; fizet továbbá tagjainak halála esetére 500 forintig emelkedhető temetkezési járulékot és esetleg szintugy 500 forintig terjedhető végkielégítést, tehát összesen 1000 forintot minden levonás nélkül.

kül. Végül halála esetére gyászkoosi, valamint a sírmlékek költségeihez készpénzbeli járulékot nyújt. Ezenkívül az egyesület évenként és fejenként befizetendő 2 forintot fejében, alkalmazottaknak, munkássegédeknek, tanoncoknak és cselédeknek — megbetegedésük esetére — az egyesület költségein kórházban való gyógykezelésére vállalkozik. Beiratkozhatni a Kaziucz-utca 52. sz. alatt fekvő saját egyesületi házában levő irodában minden köznapnak délelőtti 10—12, délután 4—6 és minden ünnepnapnak csakis délelőtti 10—12 órája között.

Fogorvos BARNA Budapest, IV. kerület
Váci-utca 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

Ifjabb Nagel Ottó könyvkereskedésében Budapesten

(Museum-körút, a Nemzeti színházban) megjelent és kapható:

Beksics Gusztáv. Barna Arthur. Regény Verc kedvelt módora szerint. 2 kötet.	2.60
Blas Camille. A vérboszú. Regény IV. Henrik idejéből. Francziából fordítva. 2 kötet	1.60
Bodon József. Négy eredeti elbeszélés a kisvárost életből	1.60
Braddon Mrs. Éva leánya. Regény. Angolból fordítva	1.50
Montur Béla. A végzet. Érdekfeszítő regény az orvosi életből	1.10
— Morvaországból. Liljom hervadás.	1.10
— Orgonaág. Költemények.	1.10
— Hegymögül. Rajzok és elbeszélések,	1.10
Szokoly Viktor. Ozinezyék. Vig elbeszélések	1.—
Ribényi r.-kath. plébános. Azok a papok. Regény.	1.60

A nevelőnő (Das Marienkind). Irta Seeburg Ferencz. A negyedik német kiadás után fordította Sankovics Bertalan.	2.—
Theuriet A. Maugars fiú. Regény a francia művészetéből. Francziából fordítva	1.20
Tört szárnyakkal. Orosz regény. Fordította Barczai Molnár.	1.—
Pitypataty! Elbeszélések. Irta Pilissi Róza	1.60
Mezei virágok. Költemények.	1.20
Irta Leel-Össy Albert	1.20
Parádi Emlékek. Költemények. Irta Halmy Gyula.	1.—
Maluska Benedek. Bohózat 3 felvonásban. Irta Bartók Lajos.	—80
Sylvia. Diana nymphája, Mythologiai ballet 3 képben. Barbier és Merante-tól. Zenéjét szerző Delibes Leo, II. kiad.	—10

Csász. és kir. udv. szállító.

FISCHER J.

porcellán és majolikagyár.

FŐRAKTÁR

BÉCSI-UTCZA 9. szám.

Porcellán és majolika különlegességek.

Meglepő
ujdonságok

használati és dísz tárgyakban.
minden árfokozat és ízlet szerint.

Uzsonnakészletben nagyszerű ujdonságok majolikában.

6 személyes uzsonna készlet, mely áll:	6 csemegetányér,	Összesen 6 frt 75 kr.
	6 kávécsésze,	
	1 gyümölcstartó,	
	1 sonkástálból	

Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve küldetnek.

MOST JELENT MEG

a Zsidó Házasságokra vonatkozó jog-
elvek és szabályok a megfelelő rendeletek-
kel és határozatokkal. — Irta Kassay Adolf, át-
dolgozta Severus. Ára 50 kr. postával bérmentve
33 kr. **Robiesek Zsigmond** kiadása Buda-
pest, Erzsébet tér 14. szám.
3—1

Az Egyesült Magyarhoni Üveggyárak Részvénytársaság.

Fiókraktár: *Andrássy-ut 43.*

Fiókraktár: *Dohány-utca 2.*

A közeledő karácsony- és ujévi ünnepekre

ajánlja dűsan felszerelt raktárait a nagyérdemű közönség becses figyelmébe.

Házi szükségleti cikkek,

u. m : ivó, étkező, kávé, teás és mosdó-készletek, és egyes használati tárgyak, üveg, porcellán és fajánczban; továbbá ajándékoknak alkalmas, praktikus- és fényűzési tárgyak a legnagyobb választékban, legjutányosabb gyári áron.

BUTOR

részletfizetésekre

Ehrentreu és Fuchs testvéreknél kapható

Andrássy-ut 41. sz.

8

Regedei

SAVANYÚ-VIZ

Árak:

1/2 lit. 7 kr. | 1 1/2 lit. 13 kr.
1 » 11 » | 2 » 15 »

Főraktár: *V., Lipót-körut 21a.*

BIEBER ANTAL

tea- és rumkereskedése

BUDAPEST

kerepesi-ut 6. sz. a «Pannonia» szállodával szemben,

mint kiválóan különlegességi üzlet ajánl egyenesen importált kínai és orosz karaván-teát

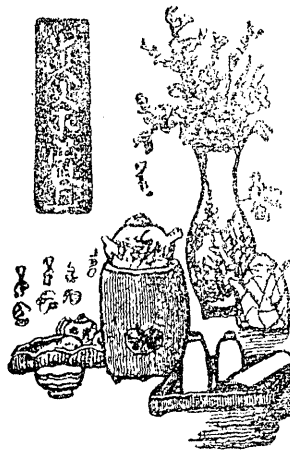
Valódi jamaikai rumot,

Cuba- és braziliai rumot,

legfinomabb fajú kávékat, u. m.

Ceylon-, Cuba-, Menado-, Java-

Mocca-kávé, stb.

Négy 2, kilos csomaggal a legolcsóbb árak szerint bérmentve.

Belföldi kőbányai sszát termésű és külföldi boro-
kat, magyar és francia cognacokat leghíresebb gyá-
rakkól, likőrök kőbányai kiviteli palaczkserket, tea-sütemé-
nyeket, csokoládét francziát, Suchard stb. s sok más szük-
ségleti cikket a legjobb minőségben a legolcsóbb napi
16—2 árfolyam szerint.

Arjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

! IGEN FONTOS MINDENKINEK !

Egy elegans chinai doboz 1/2 kilo legfinomabb Me-
lange-teával és 1 liter braziliai rum 1 frt
70 kr. csomagolással; 1 font mandarin-thea
5 frt. 1 font valódi eredeti orosz karaván
thea Popov K. C. testvérektől Moskvában
bevitelivámjeggyel ellátva 4-6 frtlig. Jamaika
rum 1 liter 4 frt. cognak, borok, champag-
ner, likőrök, kávé és theasütemények a
a legolcsóbb árakon. 4 frtot meghaladó
vidéki megrendeléseket díjmentesen küld.
3 üveg * * * Cognac alkalmas ujévi ajándék-
nak franko csomagolás és franko minden pósta-
állomásra 3 frt 75 kr.

4—2

SÁRKÁNY JÓZSEF

tea- és rum-kereskedő

Budapest, Erzsébet-körut 54. szám.

Univ. Med. Dr. **RENNER**
vizgyógyintézete

Budapest, VII., Valero-utca 4. sz.

Az intézet, (mely az 1872-iki év óta) fennáll, a Hidrotherapia minden modern eszközeivel van ellátva. Ugyanott a természetszerű kezelés mellett sikerrel gyógyíthatók:

1. **A különféle hátgerincek és idegbajok**, Hysteria, Hypochondria, Melancholia, álmatlanság, fejfájás stb.
2. Szédülés, vértorlódás, vérszegénység, hószám-zavarok, **nemi bajok** és **általános gyengeségek**, midőn ezek minden egyéb szer hatásával daczolnak.
3. Gyomorbélhurut, székrekedés, a belek renyhessége, puffadtsága, hasbeli pangása stb.
4. Rheumás bajok.

Télen igen czélszerű berendezés.

Árak mérsékeltek. Prospectus kívánatra.

Benlakók és bejárók felvétetnek.

☞ **TELEFON 1049.** ☞ 24—9

EXCELSIOR KÁVÉ

(pörkölt szemes kávé)

saját mód szerint és a belföldön kizárólagosan általunk pörkölt, a legkiválóbb kávéfajokból össze állított keverék, mely a forgalomban eddig előfordult pörkölt kávékat zamattal és erő tekintetében jóval fölülmulja és azokhoz képest legalább 25%-nyi magtakarítást nyújt.

Az EXCELSIOR-kávé száraz helyen éveken át is megtartja kitünő tulajdonságait.

Finomra való őrlés ajánlatatik.

☞ **Kéretik a védjegyre ügyelni.** ☞

Kapható 5, 2, 1 és 1/2 kilós csomagokban. — Kicsinybeni árak: legfinomabb 00 sz. faj frt 2.40, finom 0 sz. faj frt 2.20 kilónként.

Első magyar gőzkávépörköldő

WERTHEIMER és FRANKL Budapest.

Minta kívánatra ingyen és bérmentesen.

Kohn Arnold

gazdag sarkóráktárát
 (Váczi-körut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkórállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a czég jó hírneve.

☞ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ☞

Karlsbadi czipő-különlegességek!

KAJÁRI DEZSŐ

BUDAPEST, DOROTTYA-UTCZA 8.

Ajánlja

karlsbadi czipőraktárát

urak, nők és gyermekek részére,

továbbá a legjobb téli czipők **oroszlak** posztó és

filcz czipőit, **parafa**

talppal érzékeny és kényes lábra. A legki-

tünőbb **koresolya-czipőket**, valódi **viz-**

mentes bagaria és **halina csizmákat**,

a legújabb **mikado** reggeli filcz czipők **ka-**

rácsonyi és ujjei ajándékoknak igen al-

kalmasak.

DOROTTYA-UTCZA 8. SZAM.

LÖFLER fogorvos Budapest. Váci-utca 25
 Rendel 9—5.

„P É N Z-

ÜGYI SZEMLE“

a legmegbízhatóbb pénzügyi szaklap és sorsolási tudósító.

Legbiztosabb felvilágosítással szolgál spekulánsok és tőkepénzeseknek.

Minden felvilágosítás díjmentesen nyújtatik és a már most jelentkező előfizetők 1892. április 1-ig a lapot ingyen kapják.

Előfizetési díj 1893. április 1-ig 1 frt.

Kiadóhivatal és szerkesztőség:

Budapesten, Teréz-körut 48.

Telefon 116.

10—2

Dr. Hirschler Ignác szerepe a magyar zsidóságban.

Emlékezés.

Tartotta Dr. Kohn Sámuel, pesti rabbi. a f. hó 15-én a dohány-
utcai templomban rendezett gyászistentisztelet alkalmából.

Szívünkkel, egész érzületünkkel künn vagyunk a
halál mezején. A sírok első sorában csak a minap új
halmot hánytak fel. Állapodjunk meg előtte! Ha majdan
követ állítanak melléje s a *Hirschler Ignác* nevét
vésik rá: elmondhatjuk róla a múlt szombatán fölolvá-
sott igét: *עד הגל הזה ועדה המצבה* »tanu e sírhalom és
tanu ez emlékkő«, néma, de soha el nem némuló tanu,
mely még az utókornak hirdeti, hogy nem mindennapi
ember volt, hogy nem mindennapi munkát végzett, aki
alatta szunnyadozik.

Látni vélem a drága ember kedves alakját, amint,
lelki szemünk előtt áll; de nem ecsetelhetem egész való-
ságban. Egyénisége olyan volt, mint a napsugár, melynek
sok és sokféle színek alkotják aranyos fényét. Egy kép
nem alkothatná teljes képét, s kimagasló alakja nem szo-
ritható egy keretbe. Benne úgy mint kevés másban nyil-
vánult: *אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבנים* »Valóban
szellem van az emberben és isten lehelete lelkesíti
őket«.

Ezen szellem nyilvánult tiszteletet parancsoló kül-
sejében, biztos s hódító fellépésében; abban az előkelő
nemes természetben, mely olyan finom érzékekkel birt a
szép és igaz iránt, s undorral fordult el mindentől, ami
aljas, hamis és rút. Egykor a modern regényirodalom
úgynevezett naturalisztikus irányáról lévén köztünk szó,
azt mondá: »Ha majd egyszer beszédet tart fölőlem, el-
mondhatja, hogy sohsem szennyeztem be lelkemet ez
irodalom valamely termékének elolvasásával« Elmondom,
mert jellemző rá nézve.

A szellem hatalmáról tanuskodott a világirodalom
remekeiből merített ritka műveltsége, mely szabályozta
érzület- s gondolatvilágát, mintaszerű irányát, találó, át-
látszó, keresetlenül klasszikai szépségű nyelvezetét. Ezen
szellem nyilvánult hivatása felfogásában és gyakorlatában.
Az orvosi tudomány számára csakugyan az volt, minek
a régiek szokták mondani: »orvosi művészete«. Csak e
szellemnek köszönte az általa nem keresett kitüntetések,
melyek mint egyszerű szemorvost érték; neki azt az
eszményszerű viszonyt, melyet családja körében létesít-
tett; neki azt a szeretetre méltó tehetséget, melynél fogva
igaz barát tudott lenni, elnéző, résztvevő, rendületlen
barát; neki végre a kiváló szerepet, mely nevét megörö-
kítette hitközségünk s a hazai zsidóság történetében.

Midőn ezen utóbbi körülményt különösen kiemelem
s mint a modern magyar zsidóság előharcosát mutatom
be Hirschlert, tudom, egyoldalú világításba helyezem ké-

pét, de tartozom vele e háznak, s e helynek, de magának
a dicsőültnek is.

A *Hirschler Ignác* név soká jelszó, mondhatni teljes
programm volt a Magyar Izraelben, zászló, mely körül,
s mely ellen csoportosultak és küzdöttek a pártok. E
küzdelem utóhangjai még most is csengnek fülünkben.
Még idejeelőtti ítéletet hozni lefolyása s jelentősége fö-
lött, mert alig lehetne már részrehajlatlan, alig elfogu-
latlan. Ma csak annyit jelezhetünk, miképpen jutott
Hirschler a küzdelem terére, és mi volt az, a miért
küzdött?

A dicsőültnek is utjában állt az éj sötét rémje,
melyről éppen e héten olvassuk, hogy megtámadta Jákob-
Izraelt; s e rém sebet ejtett őrajta is.

Midőn mint aggastyán legelőször foglalta el diszes
helyét a főrendiházban, önkéntelenül kellett visszaemlé-
keznie arra, hogy mint gyermek a »zsidó padon« ült a
gymnasiumban. Sokkal erősebb, büszkébb volt, semmint
testi vagy lelki fájdalmait valaha elpanaszolta volna. De
azért bizonyos, hogy mélyen érezte fulánkját annak a sértő
mellőzésnek, mely előle, kit tehetsége, tudománya, mes-
teri előadása mintegy praedestináltak a tanszékre, *vallása*
miatt elzárta az egyetem kapuit.

E vallásnak pedig, melyért annyit áldozott, többet
mint sokan, kik zsidó jámborságukkal kérkednek, ren-
dületlenül maradt hűve. A maga zengzetes, megkapó
hangján kétszer, utóljára már halálos betegségében, ol-
vasta fel előttem a német irodalom nagymesterének ama
nyilatkozatát, mely olyan keményen elítéli a hitehagyást,
s azután így folytatja: »*Megmaradni* kell ott, hova in-
kább végzet, mint választás állított. Erősen csüggni egy
népen, egy városon, egy fejedelmen, egy baráton, egy
asszonyon; mindent reá vonatkoztatni, érte mindent
tenni, mindent nélkülözni, tűrni — azért megbecsülnek;
de az elpártolás gyűlöletes, az ingatagság nevetségessé
válík.«*)

S a dicsőült türt, s megmaradt ott, hova születése
állította. Önbecsülése azt mondta neki: *מקומך אל תנה*
»ne hagyd el helyedet!« Mivel pedig szokva volt, az
élet minden viszonyában *egészen* töltöni be helyét; *tette*
azt mint zsidó is.

Midőn a 60-as évek elején a szabadság hajnalpirja
újból tünt fel hazánk egén, új életre ébredt a hazai
zsidóság is. Mint tavaszkor a bimbók, úgy fakadtak ke-
beléből a szunnyadozó vagy elnyomott óhajok, fájdalmak,
panaszok. Tolmácsuk, bátor hirdetőjük, oly időben, mi-
kor még veszélylyel járt a szabad szó, Hirschler volt.
S mihelyt felszólt, a közvélemény őt jelölte ki vezér-
nek abban a küzdelemben, melyre a zsidóság vállal-
kozott.

1861-ben lett hitközségünk elnöke, igazán előjáró,
ki nemcsak állt, hanem *járt* a község élén, járt és ha-

*) Göthe, Winckelmann.

ladt; s a község lelkesedéssel követte, követte még miután az absolutismus őt visszalépésre kényszerítette volt. A nemzet végre visszanyerte jogait. Az alkotmányos szabad szellem felvillanyozta a jogok nélkül tengődő magyar zsidóságot is — s Hirschler felé fordult szeme; a jelszót tőle várta. Kiadta. A hazai zsidóságnak magyarosodással járó mivelődése; az egyes községek, valamint az egész zsidóság autonom szervezkedése, s ezek kapcsán a *tüirt* zsidóságnak törvényes elismerése: az volt czélja a congressusnak, melynek egybehívását ő eszközölte ki.

A congressus nem hozta a várt eredményeket, s érte Hirschlert szokták felelőssé tenni, egyebek közt sok olyan dologért is, mely nem az ő szellemében, sőt — én tudom — tanácsa ellenére történt ottan, vagy pedig egyáltalán nem a congressusnak volt szüleménye. Sokkal miveltebb s józanabb volt, semmint fanatikus lehetett volna; a haladásnak sem volt fanatikusa. Lehet, hogy *téves* feltevésekből indult: de akkor egy nagy szellemnek volt az tévedése; olyan, melyben egy Eötvös osztozott vele; olyan, melynek oka abban rejlik, hogy a maga mértékével mérte a korabeli zsidóságot, s e tévedése kísérlet volt, a minőn minden új nagy ügynek akár többször keresztül kell mennie, míg diadalra jut — s végre vannak nem csekély, maradandó vívmányai is.

Az a modern, alkotmányos, szilárdnak bizonyult alap, melyen hitközségünk nyugszik s felvirágozott, melyet Hirschler teremtett; az a nem eléggé méltatott *Izraelita országos ösztöndíjgyűlés*, melynek alapítását dicsőült Eötvösünk pendített meg Hirschler kérelmére; az *Országos rabbiképző-intézet*, melynek nagy zsidó, nagy magyar és nagy kultur missziója van hazánkban, melyet Trefort egy congressusi határozat alapján, kivált Hirschler szorgalmazására létesített: ezek tények, melyeket feljegyzett a történet, mint oly férfinak ránk hagyott áldását, ki mint jellemi, mint szakember, mint tudós és mint zsidó valósította az ígét: **אכן היה באנוש ונשמע שדי תבינים** »valóban szellem volt ez emberben s isten lehelete lelkesíté át«

S Te, világ Ura, ki e szellemet adtad és visszavetted is, részesítsd a dicsőültet az igazok jutalmában. Mi tisztelettel, kegyelettel, fájdalommal adózunk neki, s hálával elismerjük a nagyot s üdvöst, amit teremtett, előkészített, vagy akár csak akart is — emlékezzél meg róla Te, a Te végnélküli kegyelmedben, irgalmadban. Engedd, hogy hithűsége utánzásra méltó példa gyanánt maradjon meg köztünk s gyermekeink közt. Legyen szén: akaratom, hogy valósuljon a dicső eszme, melyért küzdött, hogy akkor az elismert, tekintélyes s egységes magyar Izrael egy hangon mondja el velünk Hirschler Ignácrról: **זכר צדיק לברכה** »áldott és áldássá legyen a jámbornak emléke!«

Amen!

Belsazar.

Éhség, nyomor dül szerteszét a honban,
S vigasság járja büszke Babylonban,
Kint sirva bujdos sok megtört alak,
S bent kaczagástól rengnek a falak.

Nagy ünnepet csap itt ma Belsazar,
A termet tölti édes illatár,
Kéjes melegben, bűja kényelemben
Sok csábos lány ül sok vitézzel szemben.

Ürül a serleg s megtel újra-újra,
Sötét szemek vad mánortól kigyúlva,
Egymást tüzelve a találkozóra,
Várják mohón, mikor kondul az óra.

Egyszerre csönd lesz, fölkelt Belsazar,
Kezében habzó, gyöngyöző pohár,
A szolgahad, lábujjhegyen suhan,
S szól a király kimérten, okosan:

»Vitéz urak, koczintsatok velem!
Nehéz volt, de miénk a győzelem.
Sok volt ugyan a véres áldozat,
De díját immár élveznünk szabad.

»Kiirtva mind, a ki útunkba állt,
Ki békét esdett, mind bennünket áld,
Egész hazában törvény, béke, rend
Nincs ellenségünk már se künt, se bent.

»Szánthatja földünk a jámbor paraszt,
Vad ellenség már nem gázolja azt,
Tisztes iparnak gátat nem vetünk,
Tovább is békén dolgozhat nekünk.

»Százezer dárda örökdió a rendre,
S a templom mind igaz hívőkkel telve,
Papjaink tudják, mi a kötel-sség,
Hogy a lelkekben többé kár ne essék.

»Éljen a béke!« S zúg rá vissza: Éljen: —
»De hogy bennünket többé vész ne érjen,
Tekintsünk vissza, mint épült hatalmunk?
Minek köszönjük fényes diadalmunk?

»Csak nemrég gúnnyal néztek még reánk,
Szerény, erőtlén kis csoport valánk,
De volt egy célunk és együtt kitűztük,
És egyre, egyre kiméltetlen üztük.

»Más cél soha nem vitt tévútra minket,
Sem érzékenység, sem ezer tekintet,
Nem csalt el, egy célon csüngött szemünk,
És eltapostuk, ki nem jött velünk.

»E célra törtünk okos, ravasz észszel,
E célra törtünk felfegyverzett kézzel,
E célért voltunk gyávák és merészek,
Vak alázatra s zsarnok gögre készek.

»S az volt a cél, hogy földi rangot nyerve,
Vállunkról essék élet gondja, terhe,
Édes gyönyör közt éljük a világunk,
S hatalmas legyen gyermekünk, családunk.

»*Élj, a kitartás!*« — S dörg az éljen.
»És éljen mind, ki hűn kitarta vélem,
Mert diadalt csak oly csoport arat,
Hol egy a fej és egy az akarat.

»Nézzétek, milljó szolga mily tehetlen,
Mert milljó czél int czéltalan fejekben.
Ha küzdünk volna mind külön-külön,
Közülünk itten egy se volna fönn.

»De jól tudám ezt s támaszkodtam rátok
S ti egy nagy czélért eszközök valátok,
S mert mindenitek első nem lehet,
Elsők között elsővé tettetek.

»Emeltetek magasba szüntelen,
Hogy ti is föltörhessetek velem,
Megbízhatok, a földet hogy kifoszszam
S a szerzett kincset véletek megoszszam.

»Én híven teljesítem ezt a tisztelet,
Czél érték mind, kik engem czélhoz visztek,
Azért is híven tartsatok velem,
Hisz semmiségbe tűntök nélkülem.

»*Élj, az összefogás!*« Dörg az éljen.
»Hogy e hatalmunk véget soha érjen
Csak nyugalom kell és böles óvatosság,
Intézzük csendben a világnak sorsát.

»A hogy van, minden úgy maradjon éppen,
Ne változtassunk rajta semmiképpen,
Csak hagyjuk nyugton azt, a mi pihen,
Maradjon ott tehetlenségiben.

»S míg indulunk örvendetes hízásnak,
Hullassunk kezezt itt-ott egynek-másnak,
S a ki hatalmas, legyen néha jó,
E: kitűnő esel és megnyugtató.

»A merre nézünk, oltár füstölögjön,
Ájtatos ima zendüljön örökkön
Vessük bizalmunk a jóságos égbe,
A hit nyomában ott a csend, a béke.

»Legszebb tanát örök szent bölselemnek,
Értékesítsük bölcsen a jelennek,
Hadd vallják milljókat azt, a mi igaz,
Hogy túlvilágon van csupán vigasz.

»*Élj, a vallás!*« Újra zúg az éljen,
»De mindig forr ott valami a mélyben
Ott a nyomorgó, aljasult tömegben
Örökké háborg az elégületlen.

»Ott földi vágyak egyre kavaregnak,
Irigye kél nagyoknak, boldogoknak,
Elrejtve lappang sok rossz gondolat,
S mindég van elme, a mely bujtogat.

»Azért legyünk hát mind örökké résen,
Sirig kitartók a fegyverkezésben,
Ki lázong, éljen félelemmel telve,
S vak borzadálylá válják ijedelme.

»Érezze mindig, mintha ő felette
Halálba sujtó hóhérbárd lebegne,
S fagyjon ajkára minden lázító,
Multat ledöntő, csábos hangú szó.

»S ha akad mégis lázadó tömeg,
Legyünk kegyetlen, — kérlelhetlenek,
Egy szálíg vesszen, ki útunkba áll,
Jelszónk legyen: halál, halál, halál!

»*Élj, a sereg!*« S tombol rá az éljen,
»Igy győzve száz viszályon, sors-szeszélyen,
Élvezzük, mit a föld számunkra termett,
Kényelmet, rangot, hatalmat, szerelmet.

»Nekünk viruljon a legszebb virág,
Nekünk teremjen a legjobb borág,
És a mi üdvünkért serdüljenek
A nagy világon legcsábosb szüzek.

»Mi színben pompáz, a mi izben édes,
Illattal bódít, vagy formában kéjes,
S a mi a hangban csábos, andalító:
Legyen számunkra mind sirig viritó.

»Élvezzünk, éljünk! Túl e föld-körön
Többé számunkra úgy se vár öröm,
A túlvilág vak álmodóknak készül,
Mi ezt a földet nyertük osztályrésül.

»Hazug a hit és hazudik az irás,
Mámoren kívül itt e földön nincs más,
S mámoren nincs másutt, csak e földön, itt lenn,
S amott az égi bolton nincsen Isten.«

»*Élj, a mámore!*« Szólt Belsazar,
S vad kurjongás közt csendül a pohár,
Egyszerre csend. Mi az? mily hatalom?
Káprázat e lángirás a falon?

Minden agyon egy gondolat fut át,
S mint hogyha föld rengését hallanák.
S mint hogyha dülne a mennybolt haragja
S egész világ reszketne és inogna.

Elfogja őket félő sejtelem,
Hogy itt vár épült futó fővenyen.
S a számításból egyet elfeledtek:
Kitörő dühét vészes elemeknek.

Palágyi Lajos.

Magyar-zsidó családok.

II.

J Ó Z S E F.

Elbeszélés.

Ugy amint volt, csatakosan, beállított a tornácba.
A kopottas gyékényt, mely ott barnálott a pallón, erő-
sen megrugdosta s benyulott a törött ablaküveg-
gyújtófát szedett elő, s lassan becsoszogott a konyhába.

Ekkor nyílt meg újfent az utca-kapu. A fiu meg-
állott s bevárta a jövevényt.

— Te vagy Benn, Dávid? — kérdé kívülről
a hang

— Én vagyok, apám.

A szobában égett már a lámpás. Nyakig sáros volt
mind a kettő. Az őszi kabát a fiun a gallérig csatakos,
nadrágjáról késsel szedhették volna le a sarat. Apjának
arcába is fröccsentett egy pár cseppet egy elrobgó
komfortáblí.

Észrevették egymáson az állapotukat, de egy pillantásra is alig méltatták, nem hogy szóra. Oda ültek az asztalhoz.

— Benn voltam Schlesingeréknél — szólalt meg a fiu. — Felfogadtak. Teljes ellátás, havi 15 frt. Egy fiu mellé. Áldott ember mégis a főtisztelendő tanár ur — látod.

— Igaz.

— Voltam nála, megköszöntem melegen, nagyon szívesen . . .

— De kezet csak nem csókoltál? Ugy-e? Az tiltva van. — Na még, idegen kép előtt meghajolni? Háláld meg hálával — de írva van: laj szistachave lohem velaj —

— Szoozdém — fejezé be a fiu. Tudom, nem is tettem.

Kis vártatra felsóhajt:

— De hogy megválnék, édes fiam! Mi is, ő is, én is. Hajh! hajh!

Az öreg ember kedvetlenül járt-kélt egyet-kettőt. Gondolatai kinozták.

— Holnap már bemegy? — fordult fiához.

— Be.

— Én is munkába állok. Micsoda élet vár reánk! Mindaketten egyre gondoltak s mindaketten kerülgették. Egymásra való tekintetből. Pedig ott állott közöttük az a jóságos öreg asszony, csoszogó lépteivel, mosolygó szemeivel, beesett arczával, melyen a tudóvész rózsái nyílnak. Mint örülne fia szerencséjének? Mintha hozná eléjük a meleg levest, friss czipót és a kövér libatöpörtöt fűrgén kínálva, megczukrozva dicsérgetéseivel, jó szívével, szeretetével. Az egyiknek édesanyja, a másiknak felesége volt. Hol van? Egy hete, hogy künn nyugszik, az igaz, hogy nem messze tőlük, de mégis oly nagyon messze!

Az öreges ember odalép a rozoga almáriom elé s kihuzza a fiókját. A hol a friss czipó állott, hajh! de most üres, nincs a ki gondoljon rá, rájuk.

Megdöbbenve néz maga elé. A fiu felemeli szemét s odakuszlik édes apjához, átöleli, az meg rádől a vetetlen ágyra s kitör belőlük szívük nagy fájdalma.

Az édes otthon, a szerető család megoszlik, mert megbomlott a láncz, oda a mindnyájukat összetartó kapcsolcs . . .

Ugy elsírnak, úgy elzokognak kettecskén.

*

Schlesingerné másnap finom mosolylyal mondta az új nevelőnek:

— Kérem, vigye Tiborkát a Diana-fürdőbe.

Mert mikor az új nevelőt meglátta, az volt az első gondolata, hogy, »be kár ezért a fiatal emberért. Hogy elhagyja magát. Így csak nem ülhet asztalomhoz!? Na majd!« A nevelő urnak igazán jól esett a gondoskodás, a fürdő, meg az új toillette sötét fekete posztóbol, mert gyászol. Alig lehetett volna ráismerni. Ha most az a jóságos asszony láthatná!

A főtisztelendő ur is észrevette a változást.

— Schlesingeréknél van már? — kérde az előadás után.

— Igenis, tanár ur, ott.

— Na csak aztán?! Kézsókomat ő nagyságának! Megmondja?

— Tanár ur . . .

Ő nagysága kedvesen vette az üzenetet.

— Oh ez az aranyos ember!

Nagyon jól érezte magát Schlesingeréknél. Az ur is finom, előkelő, kivel öröm társalogni, hisz lehet vele Spinozáról is beszélni, bár mint mondja, ő nem tartja elég morálisnak Spinozát s csak a buddhismusért lángol.

A nevelő ur később rájött, hogy mindkettőt csak a Mayer-féle Lexikon révén ösmeri, de azért érdeklődik Spinozáért s végre is egy ember, a ki érdeklődik iránta, Társai nem értik, ösmerősei, a bocherek megvetik, pedig Spinoza, — ah!

De még ő nagysága is rá-ráveti szemeit, ha szerényen meghuzódva el-el magyarázza egy-egy tanát prófétájának, kiért úgy lelkesedik, s kit ideálképül tűzött ki maga elé.

— Valóban szép, dicséretreméltó hadarozat.

Egy este, amint mindenről és semmiről csevegve nagy lelkingyugalommal szűröcsölték a teát, odafordul csak egyszer az urhoz s kérdi:

— Bocsánat, micsoda vágás az a homlokán nagyságodnak?

Az ur elkomorul s kedvtelenül, de metsző guny-nyal mondja:

— Nem én estem el s nem én vertem be a fejem.

Lázár Béla.

(Folytatása köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése január hó 1-én lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatásnak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Vácikörut 23. sz.